

Sveriges strategi för den arktiska regionen

1.	Inledning – utgångspunkter för Sverige som ett arktiskt land	2
2.	Prioriteringar för svensk Arktispolitik	6
2.1	Internationell samverkan i Arktis	9
2.1.1	Folkrättsliga ramverket	10
2.1.2	Institutionella ramverket	12
2.1.3	Europeiska unionen	15
2.1.4	Bilaterala samarbeten	16
2.2	Säkerhet och stabilitet	19
2.2.1	Säkerhetspolitiska trender	20
2.2.2	Internationellt samarbete	21
2.2.3	Stärkt nationell förmåga	22
2.3	Klimat och miljö	25
2.3.1	Klimat	27
2.3.2	Biologisk mångfald	28
2.3.3	Giftfri miljö	30
2.3.4	Kärnsäkerhet och strålskydd	31
2.4	Polarforskning och miljöövervakning	33
2.4.1	Internationellt samarbete	34
2.4.2	Logistikplattformar	35
2.4.3	Kunskapsutbyte	36
2.5	Hållbar ekonomisk utveckling och näringslivsintressen	39
2.5.1	Hållbar ekonomisk utveckling	40
2.5.2	Svenska näringslivsintressen i Arktis	44
2.6	Tryggande av goda levnadsvillkor	49
2.6.1	Digital infrastruktur	50
2.6.2	Jämställdhet	50
2.6.3	Ungdomar	51
2.6.4	Urfolkens kultur och rennäringen	52
3.	Bakgrund om samarbetsorganisationer med koppling till den arktiska regionen	56

Sverige kommer som ett av de åtta arktiska länderna att aktivt bidra till en fredlig, stabil och hållbar utveckling i Arktis.

Med utgångspunkt i Sveriges samlade kunskaper och resurser vill regeringen stärka Sveriges arktiska profil.

1.

Inledning – utgångs-
punkter för Sverige
som ett arktiskt land

Sverige är ett arktiskt land. Sverige har därför ett särskilt intresse och ansvar för att främja en fredlig, stabil och hållbar utveckling och bidra till ett konstruktivt internationellt samarbete i den arktiska regionen. Som ett av de åtta arktiska länderna ingår Sverige i Arktiska rådet.

Arktis står inför nya möjligheter men också svåra utmaningar. Det gäller framför allt de dramatiska klimat- och miljöförändringarna. Den globala uppvärmningen har drabbat Arktis särskilt hårt vilket minskar isens och permafrostens utbredning samt påverkar den biologiska mångfalden och levnadsvillkoren för befolkningen i regionen. Urfolket är särskilt utsatta. Klimatförändringarna har också bidragit till att öka Arktis ekonomiska betydelse. Det minskade istäcket skapar nya förutsättningar bland annat för att nyttja naturresurser och sjötransporter. Regionens geostrategiska betydelse har tilltagit för såväl arktiska som icke-arktiska stater. En ökad militär närvaro och aktivitet i regionen får säkerhetspolitiska konsekvenser. Covid-19 har understrukt behovet av att lokala samhällen i den arktiska regionen både har motståndskraft och beredskap för att hantera pandemier.

Sverige har att förhålla sig till dessa förändringar i Arktis. Grundläggande för den svenska hållningen är att söka bidra till regionens fredliga, stabila och hållbara utveckling genom ett välfungerande internationellt samarbete med arktiska

och icke-arktiska aktörer i regionen. Regeringen kommer i bilaterala och multilaterala sammanhang att värna en ansats baserad på det breda säkerhetsbegreppet. Det är ett övergripande svenskt intresse att upprätthålla respekten för folkrätten och den regelbaserade världsordningen, som utgör ett fundament för internationell säkerhet och stabilitet i regionen. Regeringen kommer också att bidra till att relevanta globala mål för hållbar utveckling inom Agenda 2030 nås även i Arktis, samt vara ledande i att genomföra det internationella klimatavtalet (Parisavtalet) för att begränsa den globala uppvärmningen, inklusive i Arktis.

Förändringarna i Arktis har också bidragit till ett ökat omvärldsintresse för regionen. Flera länder i Europa och Asien har blivit observatörer i Arktiska rådet. Europeiska unionen (EU) har stärkt sin profil i arktiska sammanhang. Regeringen välkomnar denna utveckling och ser positivt på möjligheten att mobilisera ett utökat internationellt stöd och engagemang för att möta de globala utmaningar som inte minst klimatförändringarnas konsekvenser i Arktis utgör.

Samtidigt ligger det i Sveriges intresse att värna de arktiska staternas särskilda roll och ställning för att främja en fredlig, stabil och hållbar utveckling i den arktiska regionen, främst genom ett stärkt samarbete inom Arktiska rådet.

Regeringens tidigare strategi för den arktiska regionen antogs 2011, samma år som Sverige för första gången övertog det roterande tvååriga ordförandeskapet för Arktiska rådet. Mot bakgrund av den snabba utvecklingen i regionen finns nu anledning för regeringen att ta ett nytt samlat grepp om Arktispolitiken. Denna förnyade strategi syftar till att lyfta fram vad som är regeringens mål och huvudprioriteringar i förhållande till den arktiska regionen och ange den politiska inriktningen för det fortsatta arbetet med Arktis inom sex tematiska områden:

1. internationell samverkan,
2. säkerhet och stabilitet,
3. klimat och miljö,
4. polarforskning och miljöövervakning,
5. hållbar ekonomisk utveckling och näringslivsintressen samt
6. trygghet av goda levnadsvillkor.

En viktig utgångspunkt för strategin är att dra nytta av Sveriges samlade kunskaper och resurser avseende den arktiska regionen, i syfte att såväl bidra till en hållbar utveckling i Arktis som att profilera Sverige som en viktig aktör i detta avseende. Det svenska engagemanget involverar sedan en lång tid inte bara regeringen, riksdagen och statliga myndigheter utan även regionala och lokala myndigheter, urfolksorganisationer, lärosäten, företag och andra aktörer i Sveriges arktiska region.

1.1 Vägledande principer för svensk utrikespolitik

Regeringens Arktispolitik tar sin utgångspunkt i de grundläggande principer som är vägledande för den breda utrikes- och säkerhetspolitiken. Centrala bland dessa är respekt för folkrätten, de mänskliga rättigheterna, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet.

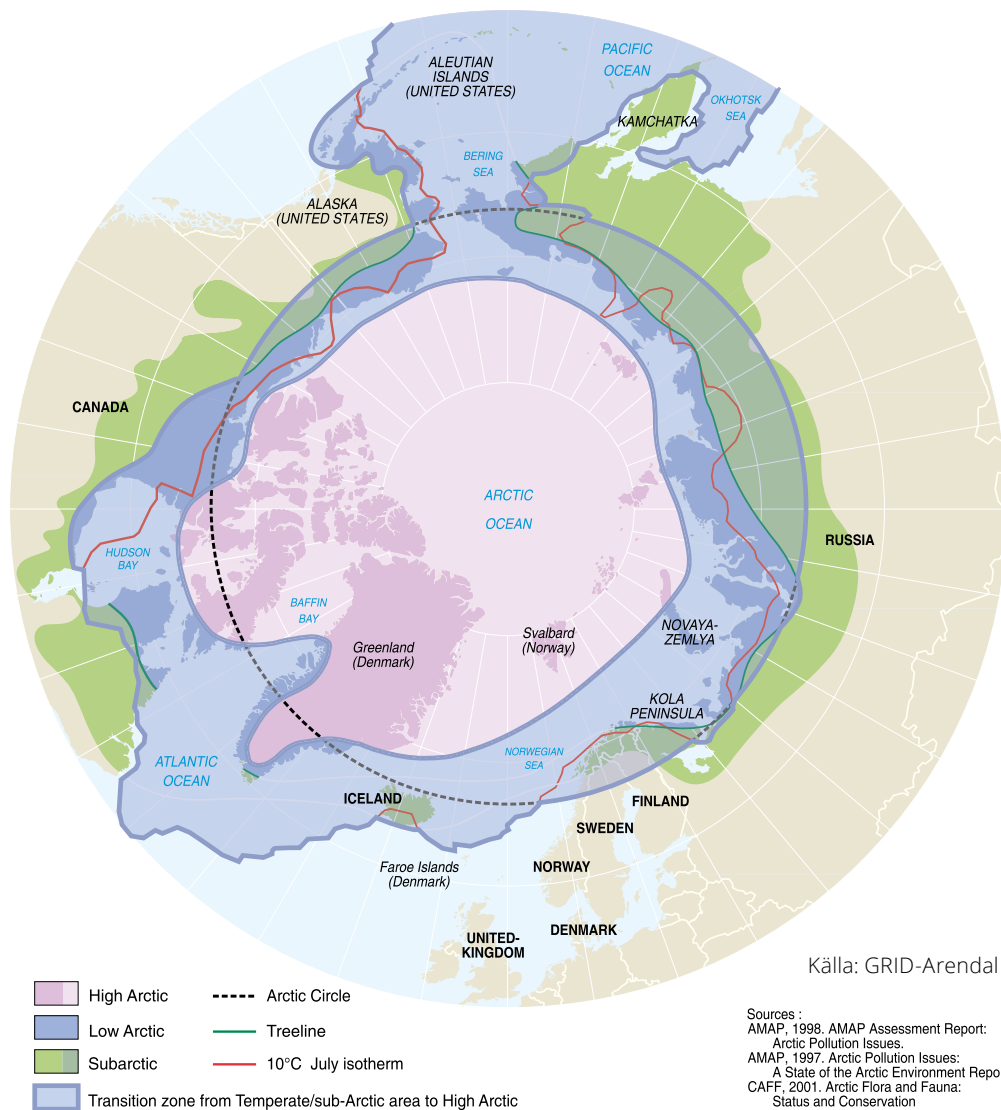
Regeringen står i alla sammanhang upp för demokratiska principer och arbetar för att demokratin stärks. Det gäller såväl vår egen situation i närområdet som våra ansträngningar för fred, säkerhet och utveckling i världen. Jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för demokrati.

1.2 Globala ramverk för hållbar utveckling och klimatarbete

Under det senaste årtiondet har det skett en betydande utveckling på det normativa området av särskild vikt för att hantera globala utmaningar som de snabba klimatförändringarna och verka för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Efter omfattande globala förhandlingsprocesser antogs år 2015 såväl den globala agendan för hållbar utveckling (Agenda 2030) som det internationella klimatavtalet (Parisavtalet). Dessa globala ramverk är viktiga utgångspunkter för det svenska engagemanget och internationella samarbetet i Arktis.

Regeringen anser att Sverige bör vara ledande i det globala genomförandet av Agenda 2030, den globala agendan för hållbar utveckling. Agenda 2030 innehåller sjutton globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Flera av dem är särskilt relevanta för utvecklingen i Arktis, såsom exempelvis mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, mål 13 Bekämpa klimatförändringen och dess konsekvenser, mål 14 Hållbar användning av hav och marina resurser och mål 15 Hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem. I dessa frågor kommer regeringen att verka för en hög ambitionsnivå i genomförandet.

Sverige kommer även att vara ledande i genomförandet av Parisavtalet för att begränsa den globala uppvärmningen, inklusive i Arktis. Parisavtalets parter åtar sig bland annat att hålla ökningen i den globala medeltemperaturen långt under

2°C över förindustriell nivå. Att bevara Arktis is och permafrost är avgörande för att begränsa den globala uppvärmningen. Regeringen har som mål att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland och ska senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

1.3 Definition av Arktis

Det finns flera olika definitioner av vad som räknas till den arktiska regionen. Gränsdragningen sker på olika sätt inom olika vetenskapliga områden eller politiska avtal. Det arktiska området karaktäriseras av att det består av en ocean (Norra ishavet) omringad av suveräna stater. Därmed skiljer sig Arktis från Antarktis som är en landkontinent omringad av en ocean och utan permanent befolkning.

Denna strategi tillämpar den gemensamma politiska definition som antogs i samband med etablerandet av Arktiska rådet 1996: Arktis omfattar områdena norr om polcirkeln och de tillhörande åtta arktiska staterna, det vill säga Danmark inklusive Grönland och Färöarna, Finland, Island, Kanada, Norge, Ryssland, Sverige och USA. När internationella organ hänvisar till "Arktis" och "de arktiska staterna" avses just området norr om polcirkeln och de åtta arktiska staterna. Inom Barentsrådets verksamhet ingår två svenska län i det interregionala samarbetet, Norrbotten och Västerbotten. Dessa brukar således räknas till Sveriges arktiska region.

2.

Prioriteringar för svensk Arktispolitik

Arktis har länge beskrivits som ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde med gynnsamma förhållanden för internationell samverkan. Det senaste årtiondets dramatiska klimatförändringar och nya geostrategiska realiteter i regionen innebär dock ökade utmaningar och förändrade förutsättningar för svensk Arktispolitik.

Sverige kommer att delta aktivt i det internationella samarbetet om Arktisrelaterade frågor och bidra till en fredlig, stabil och hållbar utveckling med respekt för det folkrättsliga regelverket. Regeringen kommer att verka för att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ska främjas i samtliga internationella samarbeten om Arktisrelaterade frågor, i synnerhet ett meningsfullt deltagande av alla intressegrupper. Regeringen kommer att bidra till att minska klimatpåverkande

utsläpp både nationellt och globalt i linje med vad vetenskapen säger, samt värna om en långsiktig ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar utveckling i regionen. Regeringen bedömer värnandet av den biologiska mångfalden som centralt för att nå alla dimensionerna av en hållbar utveckling i Arktis. Fortsatta svenska polarforsknings- och miljöövervakningsinsatser är avgörande för att nå framsteg. Regeringen kommer fortsätta att verka för att trygga goda levnadsvillkor för befolkningen i regionen, inklusive urfolken.

Regeringen prioriterar i detta sammanhang följande tematiska områden: internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, klimat och miljö, polarforskning och miljöövervakning, hållbar ekonomisk utveckling och näringslivsintressen samt tryggande av goda levnadsvillkor.

WELCOME
TERVETULOA

11TH MINISTERIAL MEETING OF THE ARCTIC COUNCIL
7 MAY 2019, ROVANIEMI

#ArcticMinisterial2019
#FinnArctic
#Rovaniemi
@FinnArctic
@ArcticCouncil

Channel 1: English
Channel 2: Russian

Arktiska rådets ministermöte i Rovaniemi den 7 maj 2019.
Foto: Jouni Porsanger / Ministry for Foreign Affairs of Finland

2.1 Internationell samverkan i Arktis

Regeringen avser att verka för upprätthållandet av goda och välfungerande internationella relationer och samarbetsformat som konstruktivt hanterar möjligheter och utmaningar i Arktis, inom ramen för det folkrättsliga regelverket.

- Regeringen avser att bidra till att de arktiska staterna fortsätter att gemensamt upprätthålla ett välfungerande internationellt samarbete i Arktis.
- Regeringen avser att verka för att upprätthålla den regelbaserade världsordningen och respekten för folkrätten, som ytterst ligger till grund för välfungerande internationella relationer i Arktis.
- Regeringen avser att verka för att Arktiska rådet stärks i sin roll som det centrala multilaterala forumet för frågor rörande Arktis.
- Regeringen avser att verka för att Barentssamarbetets roll stärks i frågor av särskild relevans för Barentsregionen.
- Regeringen avser att verka för att stärka det nordiska samarbetet om frågor som rör Arktis, där de nordiska ländernas intressen sammanfaller.
- Regeringen avser att verka för att EU fortsätter att stärka sitt engagemang och stöd för den hållbara utvecklingen i Arktis, i nära samarbete med de lokala aktörerna i regionen. Regeringen stödjer EU:s ansökan om permanent observatörskap i Arktiska rådet.
- Sverige avser att tillvarata urfolkens rättigheter, perspektiv och intressen samt verka för ett ökat deltagande av ungdomar och kvinnor i politiska processer om Arktis.

Ett väl fungerande internationellt samarbete i Arktis ligger i Sveriges intresse. Det är avgörande för att hantera de gränsöverskridande utmaningar som regionen står inför. I grunden handlar det om att säkerställa en hållbar utveckling för människorna i Arktis, att verka för fortsatt stabilitet och fredlig samverkan i regionen samt att gemensamt hantera klimatförändringarna och dess effekter i Arktis.

Det internationella samarbetet i Arktis vilar på en stadig folkrättslig grund. Samarbetet är baserat på folkrätten, inklusive ett ramverk av internationella konventioner, regler och institutioner samt samarbetsformat på olika nivåer som ömsesidigt förstärker varandra.

De åtta arktiska staterna har en särskild roll och ansvar för den arktiska regionen. Samtliga arktiska stater har uttalat en vilja att bevara Arktis som en region präglad av stabilitet, konstruktivt samarbete och respekt för folkrätten. Sverige kommer att bidra till att de arktiska staterna fortsätter att gemensamt upprätthålla ett välfungerande internationellt samarbete i Arktis. Samarbetet med icke-arktiska stater kommer samtidigt att behöva stärkas för att hantera de utmaningar i Arktis som är av global karaktär.

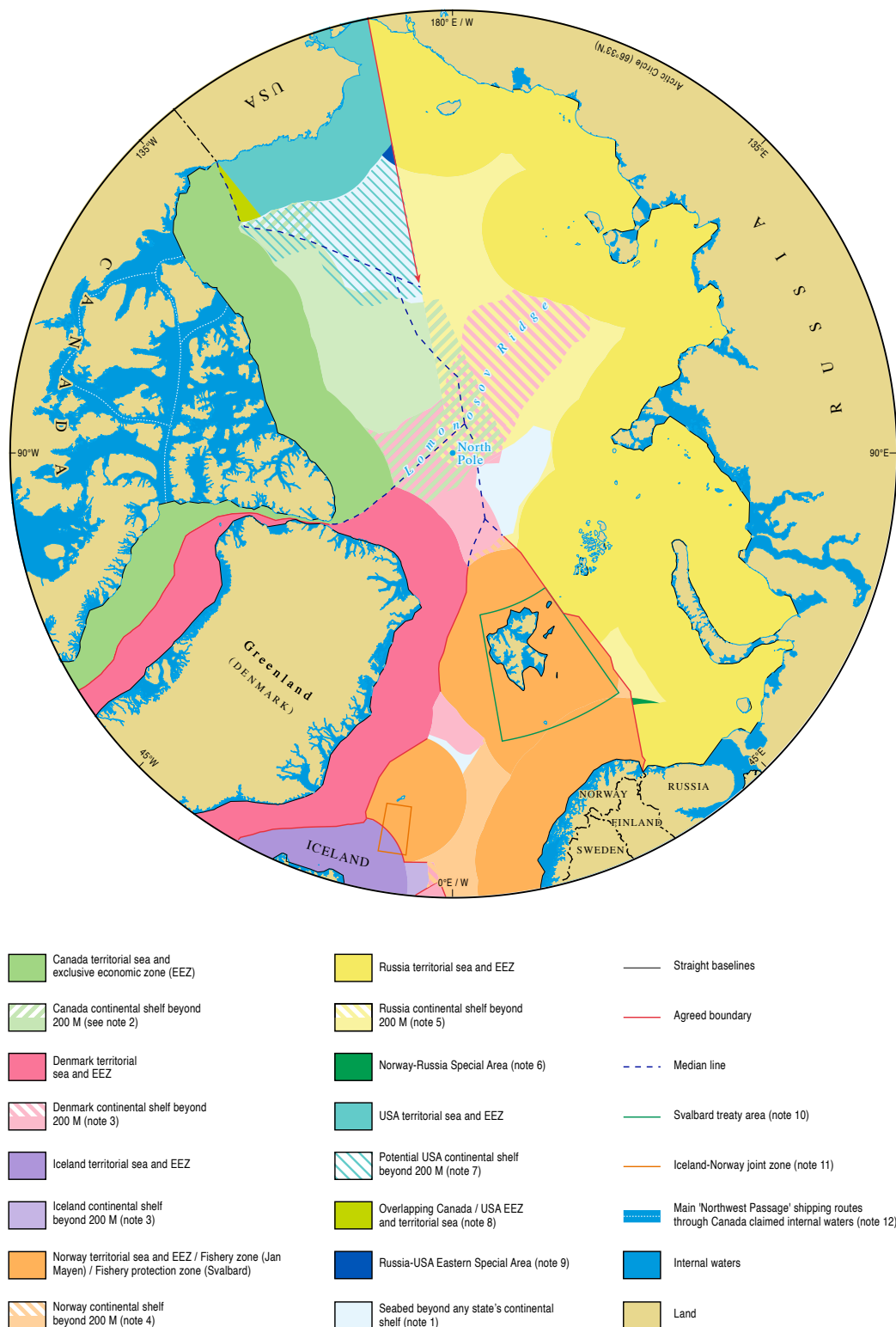
Sveriges internationella samarbete i Arktis kommer att vägledas av utrikes- och säkerhetspolitikens grundläggande principer om stöd för den regelbaserade världsordningen, mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet, samt av den feministiska utrikespolitiken och huvudmålen i de globala ramverken Agenda 2030 och Parisavtalet för globala klimatinsatser. Sverige kommer att tillvarata urfolkens rättigheter, perspektiv och intressen samt verka för ett ökat deltagande av ungdomar och kvinnor i politiska processer om Arktis.

2.1.1 Folkrättsliga ramverket

Det råder inte något folkrättsligt tomrum i Arktis. Den arktiska regionen omfattar både land- och havsområden där de åtta arktiska staterna i olika omfattning har suveränitet eller jurisdiktion. FN:s havsrättskonvention, UNCLOS, utgör det grundläggande rättsliga ramverket för havsområdet.

De fem arktiska kuststaterna har legitima rättigheter och skyldigheter i de arktiska havsområdena, såväl avseende havet som havsbotten. De har suverän jurisdiktion över sina inre vatten och territorialhav och suveräna rättigheter i sina exklusiva ekonomiska zoner (EEZ) och kontinentalsocklar. Utanför de exklusiva ekonomiska zonerna är det fria havet. Inom ramen för havsrätten har världens samtliga stater bland annat rätten till fri sjöfart, marinvetenskaplig forskning och resursutnyttjande i Arktis vatten. Havsrätten ålägger också alla stater att samarbeta för att skydda den marina miljön.

FN:s kontinentalsockelkommission (CLCS), Internationella myndigheten för djuphavsbotten (ISA) samt Havsrättstribunalen (ITLOS) är tre viktiga organ som alla inrättats av parterna i UNCLOS. Polarkoden under Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) utgör en annan viktig del i det folkrättsliga ramverket för Arktis. Därutöver tillkommer viktiga regionala överenskommelser som bland annat Spetsbergenfördraget och Isbjörnsöverenskommelsen, bilaterala överenskommelser som bland annat den mellan Norge och Ryssland om Barentshavet och Norra Ishavet samt resurshanteringsavtal och fiskeförvaltningsregimer som reglerar enskilda specifika förhållanden i Arktis. Även FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna och FN:s deklaration om urfolks rättigheter är centrala internationella

This is the original IBRU Arctic map, first released in 2008 and revised several times since. States' submissions to the Commission on the Limits of the Continental Shelf (CLCS) regarding their extended continental shelves are presented in the context of a range of other maritime zones. The map presents a comprehensive view of CLCS recommendations

Källa: IBRU, Durham University, UK, <http://www.durham.ac.uk/ibru/resources/arctic>

nella överenskommelser med direkt bäring på den arktiska regionen.

På klimat- och miljöområdet är FN:s klimatkonvention (UNFCCC), FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD) och konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (Ospar) avgörande för en hållbar utveckling i Arktis. Parisavtalet, som del av UNFCCC, samt Agenda 2030 om de globala målen för hållbar utveckling, utgör de senaste bidragen till utvecklingen av det normativa ramverket för Arktis.

Sverige har inga territoriella anspråk i Norra Ishavet, men det ligger i svenskt intresse att överlappande anspråk bland de fem arktiska kuststaterna avseende kontinentalsocklar och territoriella tvister löses i enlighet med folkrätten, inklusive UNCLOS. Alla externa aktörer med närvaro i den arktiska regionen måste också respektera folkrättens regler och konventioner.

Sverige kommer att verka för upprätthållandet av den regelbaserade världsordningen och folkrätten, som ytterst ligger till grund för freden och stabiliteten i Arktis. Sverige är öppet för och har beredskap för att utveckla kompletterande regelverk och överenskommelser för att svara upp mot den fortsatta utvecklingen i Arktis och av det arktiska samarbetet.

Ett viktigt sådant är de sedan 2004 pågående förhandlingarna inom ramen för UNCLOS, om ett rättsligt bindande instrument om bevarande och hållbart nyttjande av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion (BBNJ). Regeringen avser att verka för att det nya avtalet blir så brett som möjligt och att samtliga relevanta principer till skydd för miljön och den biologiska mångfalden i haven inkluderas. Ett nytt globalt avtal med konkreta åtgärder och

mekanismer för skydd av marina miljöer utanför nationell jurisdiktion är nödvändigt för att möjliggöra ett effektivt och långsiktigt skydd av biologisk mångfald.

2.1.2 Institutionella ramverket

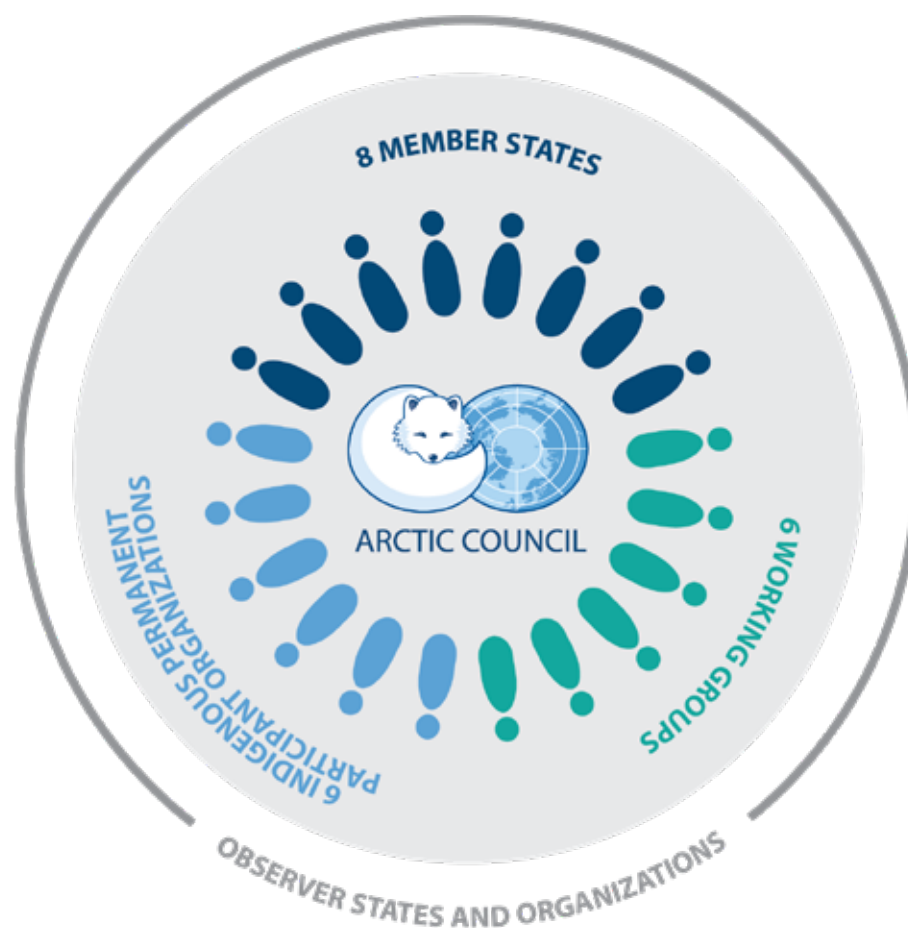
I tillägg till den rättsliga inramningen spelar de institutionaliserade samarbetsformaten en betydelsefull roll för att skapa politiska förutsättningar för samverkan, hållbar utveckling och förtroendeskapande i regionen.

Sverige välkomnar allmänt det ökade internationella intresset för Arktis. De åtta arktiska länderna har en särskild roll i Arktis som bör bevaras, men utökat internationellt samarbete är viktigt för att hantera framför allt klimatutmaningarna i Arktis.

Arktiska rådet är navet för internationellt samarbete i Arktis, mellan de åtta arktiska staterna och med icke-arktiska stater och organisationer. I Barentsregionen spelar även Barentsrådet en viktig roll. Sammantaget speglar samarbetsorganen en insikt om behovet av och en vilja till samarbete.

Arktiska rådet

Arktiska rådet är det främsta multilaterala regionala mötesformatet och kärnan i samarbetet i den arktiska regionen. Verksamheten fokuserar framför allt på miljöfrågor och hållbar utveckling. Rådets mandat omfattar inte säkerhetspolitiska och militära frågor eller fiskeriförvaltning. Samtliga åtta arktiska stater är medlemmar i rådet. Arktiska rådet präglas av en konstruktiv samarbetsanda, och har fungerat väl trots försämrade relationer mellan väst och Ryssland på global nivå under senare år. Samarbetet kan dock inte tas för givet, utan alla berörda parter kommer att behöva ta ansvar för att säkerställa att Arktiska rådet behåller sin roll som det centrala forumet i Arktis.

Credit: Arctic Council Secretariat

Sverige värnar den inkluderande ansatsen i rådets arbete. Representanter för sex urfolksorganisationer i Arktis, däribland Samerådet, deltar i rådets arbete på alla nivåer inklusive i arbetsgrupperna. Det är unikt och en styrka i samarbetet att urfolken i Arktis är delaktiga i Arktiska rådets diskussioner och att deras perspektiv reflekteras i beslutsfattandet. Arktiska rådets för närvarande 38 observatörer – icke-arktiska stater, internationella och interparlamentariska organisationer samt civilsamhällesorganisationer – inbjuds närvara vid formella möten och kan ge viktiga bidrag till arbetsgruppernas verksamhet.

Sveriges engagemang för Arktiska rådet kommer till konkret uttryck bland annat genom vårt ordförandeskap under perioden 2019–2021 för CAFF (*Conservation of Arctic Flora and Fauna*) och AMAP (*Arctic Monitoring and Assessment Programme*), samt för PAME (*Protection of the Arctic Marine Environment*) perioden 2022–2024. Dessa

är tre av de sex arbetsgrupper som utgör en central del av Arktiska rådets arbete. Arbetsgrupperna har ett viktigt uppdrag i att följa utvecklingen i frågor om miljöförändringar och livsbetingelser för människor som bor och verkar i Arktis. Arbetsgruppernas vetenskapliga utvärderingar och rapporter inklusive rekommendationer utgör en viktig utgångspunkt för Arktiska rådets beslutsfattande. Sverige kommer att verka för att stärka länken mellan arbetsgruppernas verksamhet, rådets policyarbete och det nationella genomförandet av rådets beslutade rekommendationer.

Sverige vill se ett stärkt och effektivt Arktiskt råd. Arktiska rådets 25-årsjubileum som äger rum 2021 blir ett viktigt tillfälle att uppmärksamma vad Arktiska rådet har åstadkommit och uppnått. Det utgör också en möjlighet att blicka framåt och säkerställa att Arktiska rådet är redo och anpassat för att hantera framtida utmaningar.

Just söder om Jokkmokk skär Norra polcirkeln genom Sverige. Norra polcirkeln är soligast i världen under sommaren och flyttar sig ca 15 m per år pga förändringar i jordaxelns lutning.

Foto: Jerker Andersson/imagebank.sweden.se

Många framsteg har gjorts sedan bildandet 1996 både i organisatoriskt och verksamhetsmässigt hänseende. Utöver ett ökat samarbete inom bland annat forskning och framtagande av rekommendationer har Arktiska rådet förhandlat fram tre folkrättsliga avtal: avtal om flyg- och sjöräddningstjänst i Arktis (2011); avtal om samarbete för att förebygga och bekämpa oljeutsläpp till havs (2013) samt avtal om forskningssamarbete i Arktis (2017). Överenskommelserna är viktiga i sig, men de är även ett uttryck för det ansvar som de åtta arktiska stater gemensamt tar för utvecklingen i Arktis.

Sverige kommer att bidra aktivt till fortsatt stärkande av Arktiska rådet. De arktiska staterna bör ha beredskap att bredda

Arktiska rådets verksamhet till att omfatta nya aktiviteter inom mandatets ramar, och att vid behov ingå nya överenskommelser för att säkerställa en hållbar och stabil utveckling i Arktis.

Barentssamarbetet

Barentssamarbetet bidrar till ökat förtroende, stabilitet och säkerhet i Barentsregionen. Barentssamarbetet unika struktur säkerställer en tydlig lokal förankring i verksamheten. Barentsrådet, med deltagande av de fem nordiska länderna, Ryssland och EU, har en motsvarighet på länsnivå genom Barents regionråd. Sverige avser att verka för fortsatt fördjupade mellanfolkliga kontakter i Barentsregionen, inte minst mellan ungdomar. Sverige avser att verka för att Barents-

rådet och Barents regionråd stärks i frågor av särskild relevans för Barentsregionen, som till exempel miljö och klimat, civil krishantering och räddningstjänst, jämställdhet, hälsa och social omsorg, hållbara transporter och kommunikationer, kultur och turism.

EU:s program Nordliga dimensionen ingår också i det institutionella ramverket för samarbete i det europeiska Arktis, och spelar en viktig roll för samarbete inklusive med Ryssland på nationell och regional nivå.

Sverige fäster stor vikt vid det utvecklade samarbetet i Barentsregionen mellan län och provinser, parlament, icke-statliga organ och mellan andra aktörer i Arktis. Det omfattar även det livaktiga samarbete som utvecklats mellan urfolken i Arktis, likaså det omfattande akademiska forskningssamarbete som sedan länge sker mellan universiteten.

Nordiskt samarbete

Regeringen avser att verka för att ytterligare stärka det nordiska samarbetet om frågor som rör Arktis, där de nordiska ländernas intressen sammanfaller. De nordiska länderna har olika utgångspunkter för sitt engagemang i Arktis, men har samtidigt en tydlig värdegemenskap och en geografisk samhörighet i den europeiska delen av Arktis. De nordiska länderna kan på denna grund gemensamt ge viktiga bidrag till utvecklingen i Arktis. Utöver Arktiska rådet utgör Nordiska ministerrådet och Barentssamarbetet viktiga forum för nordiskt samarbete om Arktis.

Sverige har mycket goda bilaterala samarbeten med Danmark, Finland, Norge och Island. De bilaterala samarbetena utgör en viktig del i det nordiska samarbetet om Arktis. Sverige kommer därför att fortsätta att verka för starka bilaterala

samarbeten om Arktisfrågor med de andra nordiska länderna.

I Nordiska ministerrådet avser Sverige att verka för ökad fokusering av projektverksamheten med arktisk inriktning. Sverige kommer också att verka för att projekten ska ha ett uttalat kompletterande värde i relation till Arktiska rådet och Barentsrådet. De nordiska parlamentarikerna breddar och bidrar ytterligare till samarbetet genom Nordiska rådet och den permanenta arktiska parlamentariskommittén (SCPAR).

Samiskt samarbete

Det nära samarbetet mellan Sverige, Norge och Finland i Nordiska ämbetsmannaorganet för samiska frågor är viktigt i strävan att bevara, utveckla och stärka den samiska kulturen. I detta syfte ska Ämbetsmannaorganet behandla alla samiska frågor som är gemensamma för utvecklingen inom den samiska folkgruppens språk, kultur, näringar och samhällsliv. De tre sametingen samt de ryska samerna såsom observatör samverkar genom ett Samiskt parlamentariskt råd i syfte att stärka det gränslösa samarbetet mellan samer och att föra samernas gemensamma talan internationellt.

För att stärka det samiska folkets inflytande och möjligheter att bevara och utveckla sin kultur, sina språk och sitt samhällsliv kommer regeringen fortsätta att arbeta för att slutföra förhandlingarna om en nordisk samekonvention. Konventionen stadgar bland annat att staterna ska verka för att Sametingen kan samarbeta och bilda gemensamma organisationer.

2.1.3 Europeiska unionen

Sverige fäster stor vikt vid ett starkt EU-engagemang i Arktis. Sverige kommer att aktivt bidra till utvecklingen av EU:s politik om arktiska frågor och en

stärkt EU-roll i den arktiska regionen. Sverige välkomnar EU:s aktiva deltagande och bidrag till Arktiska rådet, Barentsrådet och den Nordliga dimensionen, och fortsätter att stödja EU:s ansökan om permanent observatörskap i Arktiska rådet.

EU är en del av det europeiska Arktis genom de tre EU-medlemmarna Danmark, Finland och Sverige. Arktis är också EU:s grannskap. EU har bilaterala relationer med samtliga arktiska stater.

Sverige kommer att verka för att EU ska fortsätta att stärka sitt engagemang och stöd för den hållbara utvecklingen i Arktis, framför allt den europeiska arktiska regionen, och bygga vidare på *EU Arctic Forum* i Umeå oktober 2019 som bland annat syftade till att stärka banden mellan EU och de lokala och regionala aktörerna i den arktiska regionen.

Flera av EU:s centrala politikområden och relationer har en tydlig Arktisdimension. I ljuset av de geopolitiska förändringarna i Arktis behöver EU identifiera sina strategiska intressen i Arktis, och säkerställa att dess politik förhåller sig till utvecklingen i regionen. EU:s Arktisstrategi från 2016 bör uppdateras för att reflektera det. I december 2019 antog EU:s utrikesministrar slutsatser med ett sådant budskap.

De övergripande prioriteringarna i EU:s Arktisstrategi är samtidigt fortsatt relevanta: fokus på klimatförändringarna och skyddet av den arktiska miljön; hållbar utveckling i Arktis samt internationellt samarbete om arktiska frågor. Betydelsen av forskning, vetenskap och innovation inom samtliga tre områden betonas. Det stöd som EU ger till utvecklingen och befolkningen i Arktis genom olika instrument och program är värde-

Familjefoto av högnivådeltagare vid EU Arctic Forum i Umeå den 3–4 oktober 2019.

Foto: Patrick Trägårdh

fullt och bör stärkas ytterligare, inklusive genom ökad koordinering dem emellan. EU:s strukturfondsprogram bidrar till samarbeten i den arktiska regionen, som omfattar svenska, norska och finska regioner. Inom ramen för Norra periferiprogrammet och EU:s grannskapsinstrument Kolarctic kan dessa regioner även samarbeta med regioner i Ryssland och med Island, Grönland och Färöarna.

Sverige kommer att stödja EU:s institutioner i arbetet med att uppdatera strategin, tillsammans med framförallt Danmark och Finland. Sverige vill samtidigt se ett brett engagemang från EU:s hela medlemskrets. EU-länderna med observatörstatus i Arktiska rådet – Frankrike, Italien, Polen, Spanien och Tyskland – har här en särskild roll att spela. Storbritannien förblir en viktig partner i Arktissamarhang även efter att det lämnat EU.

2.1.4 Bilaterala samarbeten

USA

USA:s engagemang är en viktig faktor i ett fungerande internationellt samarbete

i Arktis, med utgångspunkt i den regelbaserade världsordningen. Sveriges nära relation till USA är central för Sveriges säkerhet och välbefinnande. Det gäller även i den arktiska regionen. Sverige vill ytterligare fördjupa samarbetet med USA, såväl inom ramen för Arktiska rådet som bilateralt i frågor av gemensamt intresse vad gäller utvecklingen i Arktis. Sverige vill stärka samarbetet särskilt inom områdena polarforskning, innovation, handel, klimat och miljö inklusive med fokus på skydd av ekosystemen.

Kanada

Kanada är en särskilt viktig partner för det internationella samarbetet i Arktis och har ett betydande engagemang i arktiska frågor. Sverige verkar aktivt för ett fördjupat samarbete med Kanada inom ramen för Arktiska rådet och även bilateralt i frågor av gemensamt intresse och utifrån utrikespolitiska prioriteringar. Samarbetet i Arktis mellan Sverige och Kanada präglas till stor del av samsyn, särskilt inom områdena polarforskning, innovation, arktiska urfolken, samt miljö och klimat.

Ryssland

Samtidigt som relationen med Ryssland försämrats i ljuset av landets brott mot folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen, har samarbetet med Ryssland i Arktiska rådet fungerat väl. Sverige samarbetar med Ryssland om klimat- och miljöfrågor inom ramen för Arktiska rådet, Barentssamarbetet samt bilateralt. De mellanfolkliga kontakterna med Ryssland stärker banden i regionen. Sverige kommer att tydligt markera i frågor där

vi har olika uppfattning, men fortsätta att samarbeta med Ryssland där vi har gemensamma intressen. Det gynnar utvecklingen i Arktis, liksom vår säkerhet och stabiliteten i närområdet. Ryssland innehar ordförandeskapet i Arktiska rådet mellan juni 2021 och maj 2023.

Icke-arktiska stater och aktörer

Vid sidan av de åtta arktiska ländernas särskilda roll betonar Sverige även behovet av ett utökat internationellt samarbete med icke-arktiska länder och aktörer för att hantera utmaningarna i Arktis. Det gäller särskilt frågor viktiga för en hållbar utveckling och där våra intressen och värderingar överensstämmer. Klimat- och miljöfrågor samt vetenskap och forskning kommer vara centrala delar av sådana samarbeten. Det kan även finnas intresse för samarbete inom handelsområdet.

Sverige avser att fortsätta och utveckla samarbeten med flera av de icke-arktiska länder och aktörer som under senare år ökat sitt intresse för Arktisfrågor och uppnått observatörskap i Arktiska rådet. Vid sidan av de europeiska observatörerna deltar flera asiatiska länder numera i Arktiska rådets arbete. Detta gäller inte minst Kina.

Regeringen kommer att lägga särskild vikt vid att utveckla samarbetet med Tyskland med koppling till Arktis, och ta tillvara det ökade tyska intresset och ambitionsnivån vad gäller Arktis. Tyskland är även en nära partner i värnandet av multilateralismen och den regelbaserade världsordningen, liksom genomförandet av Agenda 2030.

Norrskén Aurora Borealis i norra Sverige. Foto: Fredrik Broman/imagebank.sweden.se

2.2 Säkerhet och stabilitet

Sverige kommer att verka för att Arktis fortsatt ska präglas av fred, säkerhet och stabilitet.

- Regeringen kommer i förhållande till den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis att verka för att bevara fred och stabilitet i regionen och bidra till förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder. Samtidigt ska svensk nationell förmåga och framförhållning stärkas.
- Regeringen kommer att verka för att Arktis ska vara en region präglad av ett välfungerande internationellt samarbete där folkrätten, inklusive havsrätten respekteras.
- Regeringen kommer fortsatt att stärka Sveriges militära förmåga att verka i de norra delarna av Sverige och angränsande områden.
- Regeringen avser att verka för att nordiskt och euroatlantiskt säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete vidareutvecklas och fördjupas med fokus på den europeiska delen av Arktis, Nordkalotten och den nordatlantiska regionen.
- Sverige kommer att verka för att bibehålla och öka europeiska länders och EU:s engagemang i norra Europa och Arktis och för att stärka den transatlantiska länken.
- Sverige kommer att verka för fortsatt tillgång till relevanta samarbetsformat och processer där regionala säkerhetsfrågor diskuteras.
- Sverige kommer att bidra till det gränsöverskridande samarbete inom civil krishantering och räddningstjänst i Arktis, bland annat inom det arktiska kustbevakningsforumet (ACGF).
- Sverige kommer att ha en fortsatt god säkerhetspolitisk omvärldsbevakning om Arktis, inklusive att upptäcka och motverka otillbörliga försök till påverkan och destabilisering i regionen.

Arktis har länge beskrivits som ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde präglat av ett konstruktivt internationellt samarbete. Samtidigt har den säkerhetspolitiska miljön förändrats och nya utmaningar tillkommit. Det är därför viktigt att upprätthålla ett välfungerande internationellt samarbete mellan de åtta arktiska staterna och med internationella partner. Det omfattande samarbetet bidrar till att skapa förtroende mellan aktörerna och minska risken för konflikt.

Sverige kommer att ta sitt ansvar och verka för att bevara den arktiska regionen som ett fredligt och stabilt område samt bidra till förtroende- och säkerhets- skapande åtgärder i regionen. Det övergripande intresset är att upprätthålla den regelbaserade världsordningen, som utgör ett fundament för internationell säkerhet och stabilitet även i Arktis.

De snabba klimatförändringarna har gjort Arktis naturresurser mer tillgängliga och intressanta för kommersiella aktörer, samt skapat förväntningar om ökad framkomlighet på farlederna till havs. I takt med att regionens strategiska och ekonomiska betydelse ökat för såväl arktiska som icke-arktiska stater kan motsättningarna i regionen komma att öka. Den militära närvaron och aktiviteten i Arktis har tilltagit, delvis som en konsekvens av försämrade relationer på global nivå. Därmed ökar också risken för kapprustning och incidenter i regionen. Motsättningar globalt kan få återverkningar på den regionala nivån i Arktis.

Sverige har att förhålla sig till denna utveckling i Arktis. Med utgångspunkt i svensk säkerhetspolitik kommer det att ske utifrån en ansats med två huvudspår. Det ena är att genom ett välfungerande samarbete säkerställa fortsatt fred och stabilitet i Arktis. Det andra är att stärka

F21 Norrbotten Flygflottilj

Foto: Jesper Sundström/Försvarsmakten

svensk nationell förmåga och framförhållning för hantering av olika händelser i regionen. Samtliga de säkerhetspolitiska instrumenten – politiska, diplomatiska, ekonomiska och militära – ska kunna användas på ett samlat sätt för att uppnå våra mål.

2.2.1 Säkerhetspolitiska trender

Den geostrategiska förändringen i Arktis är komplex. Ökad stormaktskonkurrens och klimatförändringarna i kombination påverkar utvecklingen, som kan sammanfattas i tre övergripande trender.

För det första kan det uppstå säkerhetspolitiska konsekvenser av det ökade intresset för Arktis enorma naturresurser, som klimatförändringarna gjort mer tillgängliga. De största oupptäckta olje- och gasreserverna i Arktis bedöms finnas inom kuststaternas kontinentalsocklar. Även havsbotten runt Nordpolen anses innehålla stora mängder naturresurser inklusive mineral. Internationella myndigheten för djuphavsbotten (ISA) har en viktig roll för skyddet av natur-

resurser på havsbotten i det fria havet. I den mån det uppstår konkurrerande anspråk om områden är det angeläget att de omhändertas av relevanta internationella mekanismer. Det är avgörande för den fortsatta stabiliteten i Arktis att berörda stater hanterar sina anspråk på kontinentalsockeln genom kontinentalsockelkommissionen, och accepterar rådgivande utfall av bedömningen. På samma sätt är det centralt att rätten till fri sjöfart längs Nordost- respektive Nordvästpassagen i enlighet med havsrätten upprätthålls, och att tvister om begränsningar av den fria sjöfarten i dessa sjöleder kan lösas med diplomatiska medel.

För det andra finns det en ny militär dynamik i den arktiska regionen. Särskilt märks en höjd rysk aktivitet och återuppbyggnad av militär förmåga för försvar av ryskt territorium. Rysslands nya och moderniserade militära baser i norr bidrar till det så kallade bastionförsvaret. Arktis ses som ett nyckelområde för tidig förvarning och för den globala strategiska kärnvapenbalansen. Därtill har den ryska ubåtsbaserade andraslagsförmågan sina basområden i regionen. Nato och dess medlemmar har reagerat på den ryska återuppbyggnaden bland annat genom ökad övningsverksamhet och etableringen av en stab på operativ nivå för att säkra transatlantiska kommunikationer. USA har återupprättat den Andra flottan, med Nordatlanten som operationsområde.

Sverige ser en risk för kapprustning och incidenter. Utvecklingen i Arktis påverkas även av det globala säkerhetspolitiska läget, som präglas av instabilitet och svår-förutsägbarhet. Arktis militärstrategiska betydelse har ökat och Arktis utgör såsom under kalla kriget en skiljelinje mellan västliga länder och Ryssland.

För det tredje uttrycker ett växande antal icke-arktiska stater intresse för Arktis. Kina intar i detta sammanhang en särställning. Kinas ökade globala ambitioner kommer till uttryck även i Arktis och tillvägagångssättet för att stärka sin närvaro följer mönstret från andra delar av världen. Sedan 2013 deltar Kina i Arktiska rådets verksamhet som observatör. Kinas centrala roll inom klimatområdet och i globala miljösamarbeten är viktiga även i en Arktiskontext. Kina har samtidigt redan visat att de vill ha större inflytande över utvecklingen i Arktis. Det kan riskera att leda till intressekonflikter. Kina uttrycker övergripande stöd för folkrätten, men agerar selektivt, särskilt när det gäller frågor som Kina betraktar som sina kärnintressen.

Den militära dimensionen av Kinas agerande i regionen är hittills begränsad, men Kina bygger gradvis upp marinstridskrafter med global räckvidd inklusive ubåtar. Det militära samarbetet mellan Kina och Ryssland kräver ökad uppmärksamhet, särskilt vad gäller ett eventuellt militärt samarbete med inriktning på Arktis. Regeringen strävar efter att likasinnade länder och EU samarbetar och agerar gemensamt avseende utmaningar och möjligheter som det ökade kinesiska globala inflytandet innebär.

2.2.2 Internationellt samarbete

Regeringen avser att, tillsammans med internationella partners, agera för att bevara den arktiska regionen som ett fredligt och stabilt område, karaktäriserat av ett konstruktivt och välfungerande internationellt samarbete.

Sverige kommer att verka för att folkrätten, inklusive havsrätten, respekteras. En fortsatt fredlig och stabil utveckling i Arktis är avhängig av att den regelbaserade ordningen upprätthålls samt att folkrätten

respekteras av samtliga aktörer med närvaro i regionen. FN:s havsrättskonvention, UNCLOS, är i sammanhanget central. De åtta arktiska staterna har ett särskilt ansvar för utvecklingen i Arktis. Genom Ilulissatdeklarationen som undertecknades av de fem kuststaterna 2008 och återbekräftades av samtliga arktiska stater 2018 finns ett gemensamt åtagande att bevara Arktis som en fredlig och stabil region. De arktiska staterna åtar sig bland annat att lösa utestående frågor om överlappande anspråk på kontinentalsockeln inom ramen för gällande folkrätt. Överenskommelser som denna och andra bilaterala och multilaterala avtal visar på viljan och beredskapen till samarbete för att hantera gemensamma frågor och utmaningar i Arktis.

Välfungerande bilaterala och multilaterala samarbeten i Arktis fyller en förtroendeskapande funktion och bidrar till att öka säkerheten i regionen. Sverige kommer genom ett långsiktigt engagemang att bidra till att utveckla samarbetena och stärka existerande forum. Arktiska rådet är det centrala samarbetsformatet. Även om rådets mandat inte täcker frågor som rör hård säkerhetspolitik och militär säkerhet bidrar rådets verksamhet till ett förtroendefullt samarbetsklimat i regionen.

Även det gränsöverskridande samarbetet inom civil krishantering och räddningstjänst i Arktis spelar en viktig roll för att skapa förtroende och stärka säkerheten i bred bemärkelse. Arktiska kustbevakningsforumet *Arctic Coast Guard Forum* (ACGF) upprättades 2015 som en informell och oberoende organisation för att främja säkerhet och miljöansvarig maritim verksamhet i Arktis. Sverige deltar tillsammans med alla arktiska stater i forumet.

Inom Barentsrådet och baserat på Barentsavtalet från 2008 sker samverkan

mellan Sverige, Norge, Finland och Ryssland för att stärka samarbetsländernas förmåga att ta emot och lämna stöd till varandra vid komplexa samhällsstörningar i Barentsregionen. Sverige avser att fortsatt bidra aktivt till den civila internationella krishanteringsövningen *Barents Rescue*.

Sverige anser att det är angeläget att finna former och arrangemang för riskminimering. Ökad aktivitet i Arktis riskerar att bidra till incidenter som under vissa omständigheter skulle kunna eskalera till en konfliktsituation.

2.2.3 Stärkt nationell förmåga

Som Försvarsberedningen (Ds 2019:8 Värnkraft) konstaterat är Nordkalotten, Barents hav, Norska havet och de norra delarna av Nordatlanten en del av Sveriges närområde, på samma sätt som Östersjön och Västerhavet är det. Beredningen menar att svenskt strategiskt tänkande hittills i alltför liten utsträckning beaktat den säkerhetspolitiska och militära utvecklingen i Arktis och hur den kan påverka Sverige. Den visar på Sveriges försvarspolitiska intressen i utveckling i Arktis med särskild tyngdpunkt i områden runt Barents hav och Nordatlanten.

Den militärstrategiska utvecklingen i vårt närområde påvisar vikten av att fortsatt stärka den militära förmågan i de norra delarna av Sverige och betydelsen av att kunna verka med dessa i angränsande områden. Militär övningsverksamhet med andra länder har en tröskelhöjande och stabiliserande effekt.

Till följd av den arktiska regionens ökade strategiska vikt, kommer regeringen att verka för att nordiskt och euroatlantiskt säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete vidareutvecklas och fördjupas med fokus på den europeiska delen av Arktis, Nordkalotten och den nordatlantiska regionen.

Svensk korvett i nordnorska vatten.

Foto: Alexander Gustavsson/Försvarsmakten

Sverige har intresse av att bibehålla och öka europeiska länders och EU:s engagemang i norra Europa och Arktis eftersom detta bidrar till svensk säkerhet. Det transatlantiska samarbetet är grundläggande såväl för amerikansk som europeisk säkerhet. Nordatlanten kommer att spela en viktig roll som förbindelse för militärt stöd till Europa från Nordamerika i händelse av en kris.

Tillsammans med relevanta partner kommer regeringen att intensifiera den säkerhets- respektive försvarspolitiska dialogen om utvecklingen i Arktis inklusive Nordatlanten, såväl i bilaterala samarbeten som i de multilaterala säkerhets- och försvarspolitiska fora där Sverige ingår. Regeringen kommer att verka för

att ha tillgång till relevanta, befintliga samarbetsformat och processer där regionala säkerhetsfrågor diskuteras och i dessa verka för avspänning, stabilitet och en fredlig utveckling.

Regeringen avser att ha en fortsatt god säkerhetspolitisk omvärldsbevakning om Arktis, inklusive vad gäller att upptäcka och motverka otillbörliga försök till påverkan och destabilisering i regionen. Säkerhets- och försvarspolitiska studier och forskning om regionen för svensk kunskapsuppbyggnad kommer att uppmuntras i syfte att vidareutveckla svenska handlingslinjer i Arktis, inklusive om möjliga hybridhot.

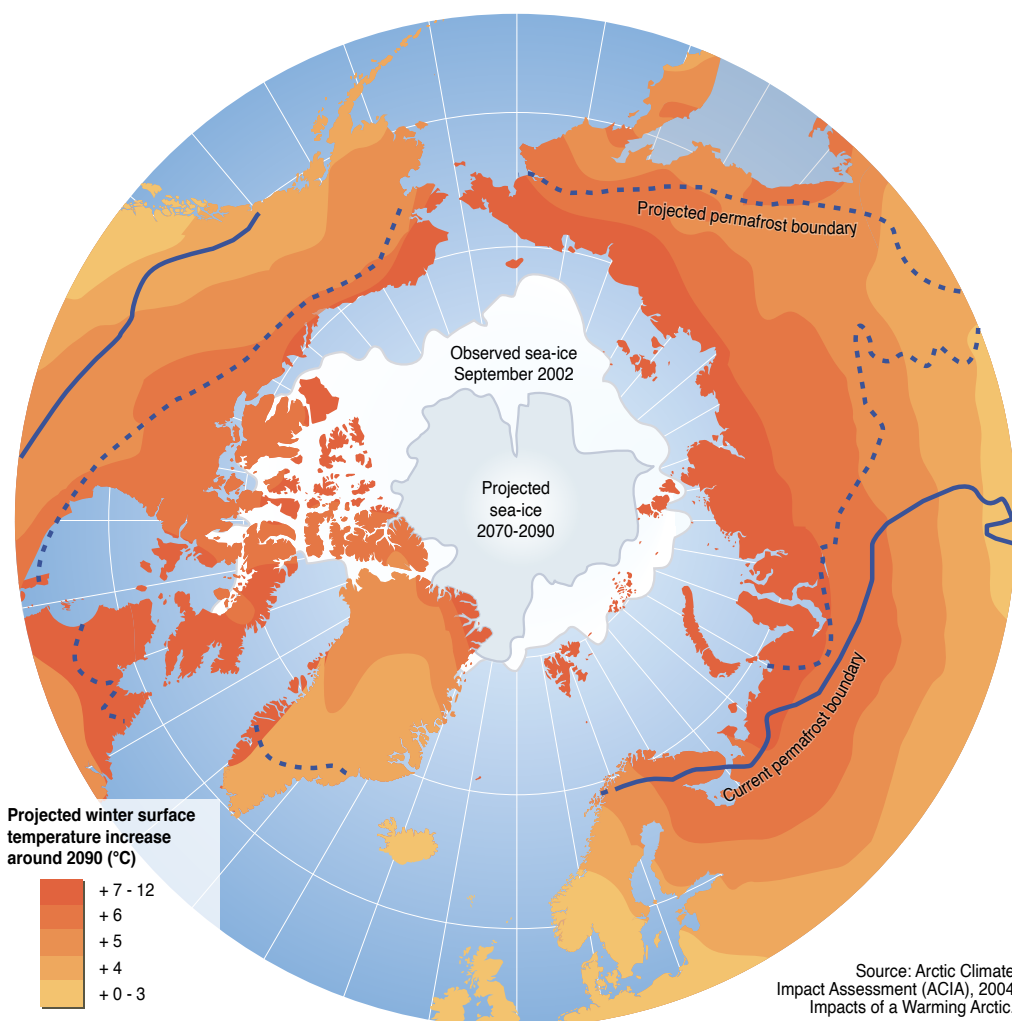

Foto: Martin Jacobsson

2.3 Klimat och miljö

Sverige vill verka för en begränsad uppvärmning av Arktis i enlighet med Parisavtalets mål om att minska den globala uppvärmningen. Sverige vill också verka för att den biologiska mångfalden bevaras i enlighet med målen i konventionen för biologisk mångfald samt verka för att genomföra en giftfri cirkulär ekonomi.

- Regeringen kommer att ta en ledande roll i att genomföra Parisavtalet för att begränsa den globala uppvärmningen, inklusive i Arktis.
- Regeringen avser att verka för att miljö- och klimatarbetet i Arktiska rådet stärks och att Arktiska rådet får en mer framträdande roll i de globala ansträngningarna att minska de globala utsläppen av såväl långlivade som kortlivade växthusgaser.
- Regeringen kommer att ha en ledande roll i genomförandet av skyddet av den biologiska mångfalden i enlighet med Konventionen för biologisk mångfald (CBD), Ramsarkonventionen och andra relevanta internationella överenskommelser.
- Regeringen kommer att verka för att den biologiska mångfalden i Arktis bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt och att känsliga områden samt områden med höga natur- och kulturvärden i arktiska miljöer ges adekvat skydd.
- Regeringen avser att verka för ett långsiktigt och hållbart förvaltande av våtmarker och marina ekosystem i Arktis.
- Regeringen kommer att verka för regionala och globala åtgärder inom kemikalie- och avfallsområdet med bäring på Arktis och utvecklingen av en giftfri cirkulär ekonomi, i enlighet med regeringens strategi för cirkulär ekonomi.
- Regeringen kommer att verka för att det vid planering av mark- och vattenanvändning görs analyser av konsekvenserna för miljön.
- Regeringen kommer att verka för att förebygga och begränsa negativa konsekvenser som kan uppstå vid radiologiska och nukleära nödsituationer med transporter av radioaktivt material och kärnämnen, reaktordrivna sjötransporter och flytande kärnkraftverk i Arktis.

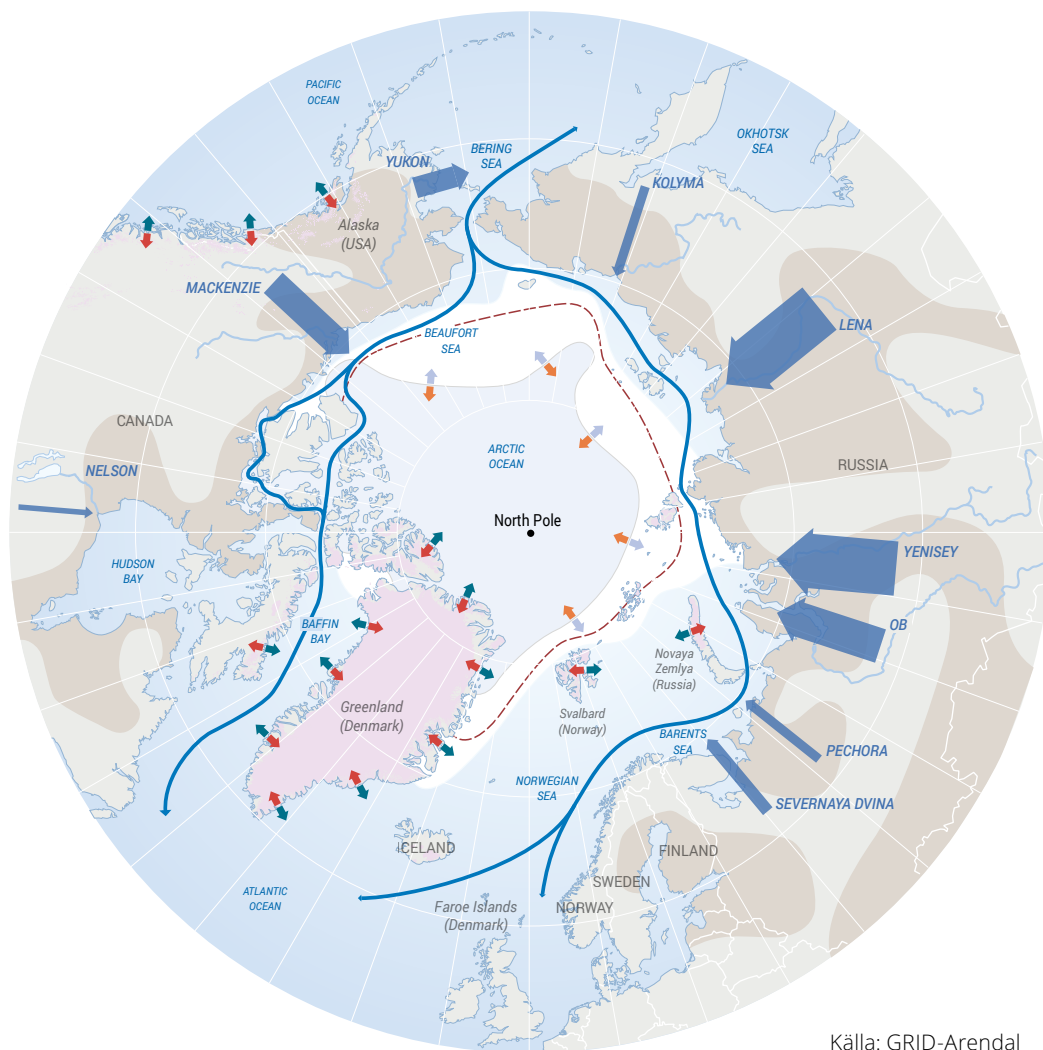
Källa: GRID-Arendal

Den arktiska regionen präglas av snabba förändringar av olika karaktär. Effekterna av klimatförändringar, havsförsurning och föroreningar är redan påtagliga. Om trenderna fortsätter kommer de i grunden att förändra levnadsvillkoren för människor, påverka motståndskraften mot negativa miljöförändringar i lokala samhällen och rubba balansen i Arktis ekosystem. Det är därför angeläget för Sverige att stärka arbetet med att skydda den arktiska miljön, i nära samarbete med andra arktiska stater och icke-arktiska stater samt civilsamhället, regionala och lokala aktörer.

Sverige kommer därför att fokusera på insatser som bidrar till att uppnå resultat inom framför allt tre områden: att be-

gränsa uppvärmningen av Arktis genom en minskning av de globala utsläppen av såväl långlivade som kortlivade klimatgaser, att bevara den biologiska mångfalden i Arktis inklusive den marina miljön samt att skapa en global giftfri cirkulär ekonomi. Dessa insatser bidrar särskilt till följande globala mål inom Agenda 2030: mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, mål 7 Hållbar energi för alla, mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, mål 13 Bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser, mål 14 Hav och marina resurser samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

En nödvändig komponent i en aktiv miljöpolitik för Arktis är att stärka människans och naturens förmåga att hantera och

Källa: GRID-Arendal

Changes in sea ice extent

- Median ice edge in autumn for the period 1981-2010
- Sea ice extent in September 2018
- Sea ice extent in September 1981
- Retreat of sea ice
- Freshwater input

Changes in snow cover

- Area where seasonal snow cover was 2-3 weeks shorter in the period 2005-2015 compared to 1980-1990

Changes in glacier extent

- Main glaciers and Greenland ice sheet
- Retreat of glaciers
- Freshwater input

Discharge of main rivers at mouth

- 590 km³/y
- 300 km³/y
- 120 km³/y

Main marine transport routes during summer

anpassa sig till negativa effekter av de klimatförändringar som är ofrånkomliga. Representanter för urfolken bör involveras i konkreta samarbeten där traditionell och lokal kunskap tillvaratas, bland annat inom Arktiska rådets arbete.

2.3.1 Klimat

Arktis är särskilt utsatt för klimatförändringarna. Den arktiska regionen värms

upp mer än dubbelt så fort som övriga jordklotet. Omvänt gäller att förändringarna i det arktiska klimatet påverkar världen i övrigt. Det finns en ökad risk för att kritiska trösklar i klimatsystemet kan passeras, exempelvis genom avsmältning av havsisen under sommarmånaderna och genom upptinande permafrost. När permafrosten tinar frigörs stora mängder växthusgaser, vilket ger allvarliga åter-

verkningar på det globala klimatet. Ett varmare Arktis kan påverka vädersystemen i framförallt den norra hemisfären. På sikt kan avsmältningen av Arktis landisar, särskilt på Grönland, leda till en väsentligt högre havsnivå. Den allt sämre förmågan att reflektera bort solljus i Arktis på grund av mindre ismassa bidrar dessutom till att den globala uppvärmningen påskyndas ytterligare.

Sverige kommer att gå före i genomförandet av Parisavtalet, som ska vara vägledande för regeringens arbete i Arktis. Sveriges ambition är att bli världens första fossilfria välfärdsland. I regeringens klimatpolitiska ramverk fastställs att Sverige senast 2045 ska nå noll nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Uppvärmningen av Arktis kan bara begränsas genom en radikal minskning av de globala utsläppen av långlivade klimatgaser, främst koldioxid. Parisavtalets mål – om att den globala temperaturökningen ska hållas väl under 2° C med ambitionen att begränsa den till 1,5° C – är därför av avgörande betydelse för den arktiska regionens framtid. Samtidigt är det angeläget att också vidta åtgärder som minskar effekterna av kortlivade klimatpåverkande ämnen såsom sot, troposfäriskt ozon och metan. En minskning av utsläppen av kortlivade klimatpåverkande ämnen, särskilt sot, skulle temporärt kunna dämpa den snabba uppvärmningen av Arktis och bidra till att havsisen smälter något långsammare.

Sverige kommer att verka för att miljö- och klimatarbetet inom Arktiska rådet stärks och att Arktiska rådet får en mer framträdande roll i de globala ansträngningarna att minska de globala utsläppen av såväl långlivade som kortlivade klimatgaser. De arktiska staterna svarar tillsam-

mans för en stor del av de globala utsläppen och har därför ett särskilt ansvar att driva klimatfrågan och gå före i det globala klimatarbetet. Samtliga länder i Arktiska rådet tillhör också de utvecklade länder som enligt Klimatkonventionen ska ta ledningen i klimatarbetet. Ett antal av Arktiska rådets observatörsländer står tillsammans för merparten av de globala utsläppen utanför de arktiska staternas krets. Detta bidrar till Arktiska rådets möjligheter att utöva ett inflytande över världens samlade utsläpp av växthusgaser.

2.3.2 Biologisk mångfald

Den biologiska mångfalden i Arktis är unik och av global betydelse. Klimatförändringarna får dramatiska återverkningar på den biologiska mångfalden. Arktiska arter och livsmiljöer riskerar att helt försvinna eller finnas kvar som enstaka fragment. Nuvarande artsammansättning i Arktis förändras genom att sydliga arter tränger ut arktiska arter. Palsmyrar, en våtmarkstyp med permafrost som endast finns i Arktis, smälter i allt högre takt vilket innebär att unika ekosystem riskerar att förändras.

För att skydda den biologiska mångfalden i Arktis och de värdefulla ekosystemtjänsterna – i form av produkter och tjänster från naturen – krävs att kraftfulla åtgärder vidtas. Regeringen avser att verka för att den biologiska mångfalden i Arktis bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, med hänsyn till traditionell kunskap. Regeringen avser även att verka för att känsliga områden samt områden med höga natur- och kulturvärden i arktiska miljöer ges ett adekvat skydd och att exploatering sker på ett sådant sätt att förlust av biologisk mångfald minimeras och kompenseras. Nätverk av skyddade områden som binds ihop av en grön infrastruktur bör på sikt skapas. I förhandlingarna om ett nytt ramverk med

Vildmarksvägen Stekenjokk i närheten av Vilhelmina i norra Sverige.

Foto: David Sandström/imagebank.sweden.se

globala mål inom FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD) kommer Sverige tillsammans med övriga EU att verka för ett ambitiöst utfall. Skogsområden i Arktis har stor andel lågproduktiv, svårförädlad och biologiskt värdefull skog och hänsyn bör tas till detta.

Utan haven hade den globala växthus-effekten varit än mer omfattande då upp till en tredjedel, av koldioxidutsläppen tas upp av världshaven. Havet i Arktis förändras snabbt av utsläppen, vilket leder till en temperaturökning både i luften och i havet samt förorsakar lägre syrehalt och en ökande havsförsurning. I takt med att isen smälter öppnas nya havsområden upp för nyttjande som sjöfart, fiske och extraktion av naturresurser vilket i sin tur förändrar levnadsvillkoren för alla Arktis

invånare. Ökad sjöfart ger också ökade bullernivåer under vattnet och påverkar främst marina däggdjur.

Sverige kommer fortsatt att verka för en god samverkan mellan Arktiska rådet och konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten, Ospar. Regeringen kommer inom Arktiska rådet att stödja arbetet med ett panarktiskt nätverk av marina skyddade områden och främja ett globalt mål om 30 procents områdes-skydd av marina miljöer.

Sverige avser att i förhandlingarna om ett nytt bindande instrument om bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion (BBNJ) verka för att det ska omfatta konkreta åtgärder såsom regle-

Kungsleden är Sveriges längsta och mest välkända vandringsled.

Foto: Michael Jönsson/Scandinav Bildbyrå/imagebank.sweden.se

ringar för marint områdesskydd, miljökonsekvensbeskrivningar och mekanismer för att möjliggöra ett effektivt miljöskydd i haven. Regeringen anser att utvinning av mineral från djuphavet, inklusive i Arktis, inte ska ske innan effekterna på den marina miljön, den biologiska mångfalden och mänskliga aktiviteter har blivit tillräckligt vetenskapligt beskrivna. Regeringen avser att verka för ett långsiktigt förvaltande av marina ekosystem och våtmarker i Arktis, inklusive inom Arktiska rådet.

2.3.3 Giftfri miljö

Skadliga ämnen sprids och ansamlas i den arktiska miljön. Merparten av dessa föroreningar härrör från utsläppskällor utanför Arktis men betydande utsläpp sker också i Arktis. Spridningen av dessa miljögifter är ett stort problem för be-

folkningen och för djurlivet. Kemikalier och avfall transporteras via luft- eller vattenströmmar och de atmosfäriska förhållandena gör att Arktis är särskilt utsatt för nedfall av exempelvis kvicksilver. Exponeringen är så allvarlig att kvicksilverrelaterade hälsoeffekter har påträffats hos den arktiska befolkningen. Organiska miljögifter som ackumuleras i levande organismer kan också leda till nedsatt förmåga till fortplantning – för såväl människor som djur.

En striktare global kemikaliekontroll är nödvändig för att uppnå förbättrad miljö och hälsa i Arktis. Sverige kommer fortsatt att driva frågan om minskade utsläpp och verka för regionala och globala åtgärder inom kemikalie- och avfallsområdet, samt för att fasa ut användning, utsläpp

och spridning av särskilt farliga kemikalier såsom kvicksilver och långlivade organiska miljögifter.

Spridningen av plast och mikroplaster till och via Arktis är ett stort problem för djurlivet. Plasten transporteras via luft- eller vattenströmmar och eftersom plast är ett svårnedbrytbart material finns det kvar i naturen i tusentals år. Regeringen kommer att aktivt driva på för en ambitiös global överenskommelse för att motverka och minimera samt förebygga utsläpp av plastavfall och mikroplast. I Arktiska rådet avser Sverige att fortsätta medverka i arbetet med marint skräp genom att bland annat ta fram en regional plan för hur skräp ska hanteras inom Arktis.

Sverige kommer att globalt verka för en giftfri cirkulär ekonomi samt ett ambitiöst globalt ramverk för kemikalier och avfall vilket innebär att material och produkter betraktas som resurser och att skadliga ämnen inte kommer in i kretsloppen. Förhandlingar kommer att ske inom ramen för FN:s miljöförsamling (UNEA), *International Resource Panel* (IRP) och *Strategic Approach to International Chemicals Management* (SAICM) samt Basel-, Stockholm- och Rotterdamkonventionerna.

Ökad resursutvinning i Arktis medför betydande risker för lokala utsläpp med direkt påverkan på närmiljön. Det ökade trycket på mineralutvinning på land och till havs ställer stora krav på åtgärder för att säkerställa ett cirkulärt och hållbart resursnyttjande. Vid planering av mark- och vattenanvändning är det viktigt att analysera konsekvenserna för miljön.

Sverige avser att verka för att förbättra kunskapsläget när det gäller konsekvenserna av ökad exploatering liksom vilka skyddsåtgärder som är nödvändiga för att åstadkomma ett långsiktigt hållbart skydd för miljö och hälsa. Samarbetet med Barentsrådet om åtgärder i kraftigt förorenade områden (så kallade *hot spots*) bör också stärkas.

2.3.4 Kärnsäkerhet och strålskydd

Frågor om kärnsäkerhet och strålskydd aktualiseras eftersom radioaktivt material och kärnämnen löpande transporteras inom den arktiska regionen. Trafik av reaktordrivna fartyg såsom isbrytare och containerfartyg har ökat och det har påbörjats en etablering av nya flytande kärnkraftverk längs den ryska nordliga kusten. De flytande kärnkraftverken innebär att en ny typ av sjötransporter sker i regionen. Med jämna mellanrum kommer kärnkraftverken att förflyttas sjövägen för att byta kärnbränsle och eventuellt genomföra underhåll.

Sverige avser att ta en tydligare roll i Arktiska rådets arbetsgrupper för att uppmärksamma de gränsöverskridande risker som är förknippade med en utveckling som går mot en ökad närvaro av kärnämnen och andra radioaktiva material i Arktis. Regeringen kommer att verka för att förebygga och begränsa negativa konsekvenser som kan uppstå vid radiologiska och nukleära nödsituationer med transporter av radioaktivt material och kärnämnen, reaktordrivna sjötransporter och flytande kärnkraftverk i Arktis.

Isbrytaren Oden under Ryderexpeditionen som gick till nordvästra Grönland sommaren 2019.

Foto: Martin Jacobsson

2.4 Polarforskning och miljöövervakning

Sverige vill vara en världsledande polarforskningsnation med kapacitet för expeditioner på åretruntbasis och få ett ökat internationellt genomslag för svensk polarforskning.

- Regeringen kommer fortsatt att stärka forskning, miljöövervakning och observationssystem i och om Arktis.
- Sverige kommer att stödja och vidareutveckla det internationella samarbetet om polarforskning inklusive klimatforskning.
- Polarforskningssekretariatet behöver fortsätta överväga möjliga alternativ för tillgång till ett tungt polarklassat, klimatneutralt forskningsfartyg för åretruntverksamhet även när den svenska isbrytaren Oden inte längre bedöms kunna användas för forskningsuppdrag.
- Sverige avser att uppmuntra kunskapsutbyte mellan forskare och urfolk i Arktis och verka för att traditionell kunskap och vetenskaplig forskning blir ömsesidigt tillgänglig.

Forskning och miljöövervakning i och om Arktis blir allt viktigare för att förstå de globala, regionala och lokala effekterna av klimatförändringar och möjligheterna till anpassning. Data från Norra ishavet behövs även för att minska osäkerheten i de globala klimatmodellerna. De snabba klimatförändringarna visar både på vikten av ett faktabaserat och vetenskapligt förhållningssätt och behovet av skyndsamma åtgärder.

Sverige har en lång erfarenhet och stolt historia av polarforskning. Redan år 1758 färdades Linnélärjungen Anton Rolandson Martin till Spetsbergen och studerade meteorologi och vattentemperaturer. Adolf Erik Nordenskiöld blev först med att passera genom Nordostpassagen år 1879. Svenska polarforskare är världsledande inom sina fält som täcker både naturvetenskaplig, samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning. Flera svenska lärosäten bedriver polarforskning inklusive klimatforskning, bland annat Polarforskningssektariatet, SMHI, universiteten i Göteborg, Luleå, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. På detta sätt bidrar svensk polarforskning till följande globala mål inom Agenda 2030: Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser, mål 14 Hav och marina resurser samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

Svensk klimatrelaterad forskning i Arktis sträcker sig långt tillbaka. Genom kontinuerliga och långa mätserier, i vissa fall mer än hundra år, har Sverige bidragit till ökad kunskap om de globala klimatförändringarna, inklusive regionalt i Arktis. Det regionala meteorologiska observationssystemet har dock stora luckor och tillkortakommanden på grund av svårillgängligheten i Arktis. För att få en bättre förståelse för de komplexa sambanden som påverkar väder och klimat krävs

storskaliga dataserier från satellitobservationer, lokala data i form av kontinuerliga serier från fasta mätstationer och detaljstudier från fartygsbaserade observationer insamlade för samtliga årstider i Arktis. Sverige kommer fortsatt att verka för att stärka miljöövervakning, jordobservations-system och forskning i och om Arktis. Samarbetet i Arktiska rådet är centralt i sammanhanget.

2.4.1 Internationellt samarbete

Högklassig polarforskning bedrivs både av arktiska och icke-arktiska stater. Fältgående forskning i polarområdena är mycket kostsam. Stöd till relevant polarforskning är därför central. Internationella samarbeten möjliggör för världsledande forskare att delta i forskningssamarbeten och expeditioner i Arktis. Sverige vill se utökade möjligheter till cirkumpolära internationella samarbeten.

Sverige avser att fortsätta att bidra till det internationella samarbetet om arktisk forskning och utbildning som bedrivs inom olika plattformar och nätverk. Samarbetet sker bland annat inom ramen för de så kallade *Arctic Five* som omfattar fem arktiska universitet (Luleå, Rovaniemi, Tromsø, Uleåborg och Umeå) vars syfte är att utveckla kunskap, utbildning och innovationer för en hållbar utveckling av Arktis. Globalt utgör *Arctic Five* den största kunskapsnoden rörande arktisk forskning och utveckling där parterna tillsammans har mer än 90 000 studenter och 4000 – 5000 forskarstuderande.

Sverige är även aktivt inom *University of the Arctic*, som arbetar globalt för att stärka samarbeten inom utbildning och forskning med arktisk relevans. Sverige, övriga nordiska länder, Kanada och Ryssland, deltar i utbytesprogrammet *North2north*. Programmet bör stärkas för utbyte av studerande och forskare mellan de åtta arktiska staterna.

Fältarbete vid Sálajiegná-glaciären.

Foto: E Gylfe

Sverige har ett omfattande internationellt samarbete inom polarforskning och logistik, med bland annat Danmark, Finland, Kanada, Norge, Ryssland, Storbritannien, Tyskland och USA. Som exempel kan nämnas att inom den marina forskningen samarbetar Sverige med Storbritannien och USA om studier av glaciärer och havsbotten och med USA och Tyskland om atmosfärs- och klimatförhållanden nära Nordpolen. Svenska forskare bedriver även marin bioprospektering efter unika gener, molekyler och organismer, vilket kan resultera i nya produkter och processer för kommersiellt bruk inom en rad användningsområden som hälsosektorn, biologiskt baserade råvaror, matproduktion och förnybar energiproduktion.

Sverige och flera andra länder har drivit på för att EU ska satsa mer på arktisk forskning och högre utbildning. EU har ökat sitt stöd till arktisk forskning och innovation under det sista årtiondet, med en budget på 70 miljoner euro för perioden 2018–2020. EU deltar aktivt inom det internationella samarbetet mellan arktiska vetenskapsministrar.

2.4.2. Logistikplattformar

Sverige har en betydande och världsledande forskningsinfrastruktur i svenska Arktis och Norra ishavet. Tillgången till moderna logistikplattformar är avgörande för miljöforskningen i Arktis och finns tillgänglig genom flera svenska myndigheter. Polarforskningssekretariatet är den statliga myndighet som har till uppgift att samordna och främja svensk polarforsk-

ning exempelvis genom att ansvara för och tillhandahålla viss infrastruktur och genomföra expeditioner tillsammans med forskarsamhället.

I norra Sverige finns bland annat forskningsstationerna i Abisko och Tarfala samt atmosfärsradaranläggningen EISCAT i Kiruna. Vid Abisko forskningsstation finns ett omfattande miljöövervakningsprogram som pågått i mer än 100 år. Den svenska isbrytaren Oden används som plattform för att genomföra expeditioner till Norra ishavet inklusive norr om Grönland och till Nordpolen. Den svenskledda satelliten Odin har sedan 2001 samlat in atmosfäriska data från sin omloppsbana över de båda polerna. Ytterligare en svenskledd polär satellit *Arctic Weather Satellite, AWS*, kommer att sändas upp. Satelliten har stor potential att förbättra väderprognoserna och klimatövervakningen i Arktis och dess närområde. AWS blir ett viktigt komplement till andra vädersatelliter.

Svensk fartygbaserad polarforskning har under de senaste årtiondena intagit en världsledande roll. Den svenska isbrytaren Oden som ägs av Sjöfartsverket är en av världens ledande forskningsinfrastrukturer med stor isbrytarkapacitet. Polarforskningssekreteriatet har med isbrytaren Oden som forskningsplattform mellan åren 1991 och 2019 genomfört mer än 20 forskningsexpeditioner varav nio till Nordpolen. Gemensamma forskningsexpeditioner med isbrytaren Oden har genomförts med bland annat Kanada, Tyskland och USA. Svensk marin polarforskning har bidragit till vetenskapliga framsteg inom en rad områden såsom atmosfärvetenskap, biologi, geologi, geofysik, meteorologi och oceanografi.

Den polarforskning som genomförs med Oden som plattform är central för Sveriges

Svenska polarforskare i Sherard Osborn-fjorden.

Foto: Martin Jacobsson

roll i Arktis och för vårt internationella klimat- och miljöarbete. För att möjliggöra bibehållen position som en betydande polarforskningsnation och bidra till förståelsen av bland annat klimatförändringarna och dess konsekvenser behöver Polarforskningssekreteriatet överväga möjliga alternativ för att Sverige ska ha fortsatt tillgång till isbrytande forskningsfartyg på åretruntbasis när Oden inte längre bedöms kunna användas för forskningsuppdrag. Polarforskningssekreteriatets planering för framtida tillgång till ett tungt polarklassat, klimatneutralt forskningsfartyg på åretruntbasis behöver fortsätta.

2.4.3. Kunskapsutbyte

Urfolkens kultur i norra Europa, Sibirien och Nordamerika är historiskt baserad på självhushållning och ett nära förhållande till natur och miljö. Genom att observera, värdera och anpassa sig till lokala förhållanden har urfolken kunskaper och insikter som är en värdefull tillgång också i vetenskapliga sammanhang.

I Arktis finns betydande traditionell kunskap bland de urfolksgrupper som utgör ca tio procent av den arktiska befolkningen. Det är viktigt att tillvarata och utveckla traditionell kunskap inte bara för att bevara urfolkens kultur och identitet, men också för att den kan bidra till att öka förståelsen för och finna lösningar på olika globala utmaningar som klimatförändringarnas effekter och andra miljöförändringar i Arktis.

Den muntligt vidareförda kunskapen om natur- och väderförhållanden kan bidra till klimatforskningen och deras observationer kan komplettera andra historiska data. Genom konventionen om biologisk mångfald har intresset för traditionell kunskap och särskilt dess betydelse för hållbar utveckling tilltagit. Sametinget har i samarbete med Centrum för biologisk mångfald (CBM) lyft den samiska traditionella kunskapen. Inom ramen för det samiska initiativet dokumenteras samisk traditionell kunskap och naturresursanvändning.

Kunskapsutbyte mellan forskare, urfolk och lokalbefolkningen som bor och verkar i regionen bör utvecklas och struktureras så att traditionell kunskap och vetenskaplig forskning blir ömsesidigt tillgänglig. Samarbetet inom Nordiska ministerrådet, är en bra utgångspunkt för att fortsätta utveckla samarbetet även i ett arktiskt perspektiv. Regeringen ser positivt på ett ökat utbyte och en större samverkan mellan samiska institutioner i de berörda länderna inom Arktiska rådet, samt mellan svenska fjäll- och samemuseer.

Luleå tekniska universitet.

Foto: Luleå tekniska universitet

Skanderna, den skandinaviska fjällkedjan.

Foto: Anders Ekholm/Folio/imagebank.sweden.se

2.5 Hållbar ekonomisk utveckling och näringslivsintressen

Sverige vill agera för en hållbar ekonomisk utveckling i Arktis, med utgångspunkt i Agenda 2030 och med särskild hänsyn till den sårbara miljön.

- Regeringen kommer att bidra till hållbar handel och investeringar i den arktiska regionen, och verka för att den ökade ekonomiska verksamheten i Arktis gynnar den lokala ekonomiska tillväxten.
 - Regeringen kommer att verka för att upprätthålla och vidareutveckla ett robust regelverk för en fri, rättvis och hållbar handel. Ett proaktivt arbete mot tekniska handelshinder och för ökad gränshandel är vitalt och för den ekonomiska utvecklingen i Arktis.
 - Med utgångspunkt i Agenda 2030 och EU:s Gröna giv kommer Sverige att vara pådrivande i det internationella samarbetet för att skydda den unika miljön i Arktis och minimera de negativa effekterna av och riskerna med nyttjande av naturresurser i regionen.
 - Sverige avser att vara ett föregångsland vad gäller grön omställning. Genom innovation och hållbar miljöteknik kan svenska företag bidra till minskade miljömässiga avtryck av ekonomisk verksamhet i Arktis och till omställningen till en cirkulär ekonomi.
 - Regeringen kommer att verka för gemensamma initiativ i EU, OECD och Arktiska rådet för att även på global nivå bidra till en hållbar mineralnäring.
- Inom ramen för Nordiska ministerrådet avser Sverige tillsammans med övriga nordiska länder att bland annat undersöka möjligheterna för spårbarhet och märkning av metaller för införandet av ett certifieringssystem samt förutsättningarna för sekundär utvinning. Affärsmodeller för produkter med hållbart producerade metaller ska undersökas.
- Sverige kommer genom EU-samarbetet att fortsätta följa genomförandet av avtalet om att förebygga oreglerat fiske på det fria havet i centrala Norra ishavet samt även i övrigt verka för en hållbar förvaltning av fisket i Arktisregionen.
 - Sverige avser att främja långsiktigt hållbara transportsystem i Arktis, i nära samarbete med de nordiska grannländerna och Ryssland.
 - Sverige kommer att aktivt stödja det pågående arbetet inom Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) för att minska sjöfartens utsläpp av växthusgaser.
 - Sverige avser att verka för samarbete med andra länder i regionen och mellan olika aktörer i syfte att utveckla hållbara och attraktiva turistdestinationer som utgår från Arktis känsliga miljö samt urfolkens behov och situation.

Den ekonomiska potentialen i Arktis bidrar till ett växande globalt intresse att investera och söka affärsmöjligheter i regionen. En ökad ekonomisk verksamhet kan gynna tillväxten i de arktiska länderna och bidra till försörjningen i lokala samhällen. En ökad ekonomisk verksamhet riskerar samtidigt att få negativa konsekvenser för den unika och känsliga arktiska miljön och lokalbefolkningens, inklusive urfolkens, levnadsvillkor om den inte sker på ett hållbart sätt. Svåra avvägningar kan komma att bli nödvändiga mellan att bruka naturresurserna och värna miljön. Ur ett svenskt perspektiv är det angeläget att all ekonomisk verksamhet i Arktis bedrivs och utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt.

Hållbar utveckling är ett huvudsyfte för Arktiska rådet, vilket också vägleder och genomsyrar verksamheten på arbetsgruppsnivå. Den separata och oberoende organisationen Arktiska ekonomiska rådet (AEC) är en viktig plattform för arktiskt företagssamarbete och ansvarsfull ekonomisk utveckling i den arktiska regionen, bland annat genom utbyte om god praxis, tekniska lösningar och standarder. Samarbetet underbyggs av det CSR-instrument som AEC antagit, Arktiska investeringsprotokollet, som syftar till att främja hållbar och jämlik ekonomisk tillväxt i Arktis till gagn för välfärd och motståndskraftiga samhällen på ett rättvist, inkluderande och miljömässigt hållbart sätt.

Genom Global Deal verkar Sverige för ett globalt partnerskap i syfte att främja inkluderande tillväxt och anständiga arbetsvillkor. Sverige avser i linje med målen för Sveriges export- och investeringsstrategi och regeringens strategi för cirkulär ekonomi samt genom ett nära samarbete med andra länder och aktörer att bidra till hållbar handel och investe-

ringar i regionen. Sverige avser att vara ett föregångsland vad gäller grön omställning. Svenska företag kan bidra med innovativa lösningar och hållbar miljöteknik för att minska miljömässiga avtryck av ekonomisk verksamhet och främja omställningen till en cirkulär ekonomi, inklusive inom hållbar utvinning av malm och mineral.

Hållbarhet utgör en hörnsten i Sveriges handelsfrämjande. En stärkt plattform för internationellt hållbart företagande har utarbetats nationellt parallellt med utvecklingen av export- och investeringsstrategin. En ökad svensk export av hållbara cirkulära innovationer och internationalisering kan också bidra till en positiv utveckling i de länder där svenska företag bedriver handel och gör investeringar. Genom att utveckla klimatsmart teknik som kan bidra till mer cirkulära och fossilfria lösningar skapas också konkurrensfördelar, sysselsättning och exportmöjligheter.

Sverige kommer att verka för att upprätthålla och vidareutveckla ett robust regelverk för en fri, hållbar och rättvis global handel. Det regelbaserade multilaterala handelssystemet ska bidra till tillväxt, sysselsättning och hållbar utveckling. Ett proaktivt arbete mot tekniska handels hinder och för en ökad gränshandel är vital också för den ekonomiska utvecklingen i Arktis. Sverige kommer att driva på för att de multilaterala handelsreglerna inom världshandelsorganisationen WTO moderniseras och tar tydligare hänsyn till miljö- och klimatfrågor samt bidrar till en grön omställning.

2.5.1 Hållbar ekonomisk utveckling

Sverige kommer med utgångspunkt i Agenda 2030 att främja en ekonomiskt hållbar utveckling i Arktis. Flera av de globala målen för hållbar utveckling är

Kortare internationella transportleder kan bli möjliga via arktiska farvatten.

Källa: GRID-Arendal

relevanta, bland annat mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, mål 13 Bekämpa klimatförändringen och dess konsekvenser samt mål 14 Bevara och nyttja av hav och marina resurser på ett hållbart sätt. En hållbar ekonomisk utveckling är avgörande för att stärka regionens hållbara tillväxt, motståndskraft mot negativa miljöförändringar och välbstånd.

Formerna för den fortsatta hanteringen och ageranden inom tre centrala områden kommer att vara avgörande för att säkerställa en hållbar ekonomisk utveckling i Arktis: nyttjande av naturresurser, transporter och infrastruktur, samt turism.

Hållbart nyttjande av naturresurser

Sverige avser med utgångspunkt från Agenda 2030 och EU:s Gröna giv att vara pådrivande i det internationella samarbetet för att skydda den unika miljön i Arktis och minimera de negativa konsekvenserna av och riskerna med nyttjande av naturresurser i regionen.

Hållbar energianvändning

Cirka 30 procent av världens oupptäckta gastillgångar och 13 procent av världens oupptäckta oljetillgångar beräknas ligga norr om polcirkeln. Det minskande is-täcket i Arktis leder till att dessa naturresurser kan bli mer tillgängliga, i synnerhet de som finns på kuststaternas kontinentalsocklar. Utvinning av fyndigheter till havs är dock än så länge både tekniskt komplicerat och förenat med stora kostnader.

Utvinning av olja och gas är särskilt känslig till havs i Arktis, eftersom riskerna som är förknippade med detta är höga. Robusta regleringar som säkerställer högsta skyddsnivå för befintliga och planerade olje- och gasinstallationer är nödvändigt liksom full finansiell täckning för de kostnader som kan uppstå vid en olycka. Detta gäller inte minst i områden med permanent eller temporärt istäcke där riskerna är särskilt stora för skador på biologisk mångfald och ekosystem. Utvinning av fossila bränslen hotar även de globala ansträngningarna att uppnå Parisavtalets mål och måste fasas ut så snart som möjligt.

Till skillnad från de fem arktiska kuststaterna har Sverige inga egna olja- och gas-tillgångar och deltar därför inte i energipolitiska samarbeten i regionen. Däremot spelar svensk industri en roll i näringar som bistår denna energisektor. Det gäller exempelvis inom isbrytning, sjötransporter och konsultverksamhet byggd på kunskap om näringsverksamhet i arktiskt klimat. Regeringen har gett Exportkreditnämnden i uppdrag att tillsammans med AB Svensk Exportkredit se över hur det svenska och internationella exportfinansieringssystemet ska bidra till tydlig omställning och kraftigt minskade utsläpp av växthusgaser.

Sverige är framstående vad gäller vatten- och vindkraft, sol- och bioenergi och även teknik för att öka energieffektiviseringen och minska koldioxidutsläpp. Sveriges energipolitiska inriktning är att energiförsörjningen ska ordnas med 100 procent förnybara energikällor.

Utvinning av malm och mineral

Omställning till cirkulära och fossilfria energitekniker såsom vind- och solkraft samt elektromobilitet medför ökad efterfrågan på sällsynta jordartsmetaller och andra metaller som bland annat finns i Arktis. Intresset för utvinning av metaller till havs förväntas öka och regelverk och kunskap behöver utvecklas så att negativa effekter förhindras.

Utvinning av malm och mineral har lett till betydande investeringar inom svensk gruvnäring, som till stor del finns i Sveriges arktiska region. Sverige och Norden kan här spela en viktig roll både genom att bidra med hållbar produktion av metaller och bidra till att skapa förutsättningar för sekundär utvinning, men också att leverera hållbar miljöteknik och lösningar till andra gruvländer. Vid etablering av ny gruvverksamhet i Arktis

Gruv och stålindustrin har alltid varit av stor vikt för Sveriges ekonomi. LKAB:s gruva i Kiruna är den största och mest moderna stålgruvan i världen.

Foto: Sonia Jansson/imagebank.sweden.se

kan Sverige bidra med viktig kunskap och miljöteknik.

Vid uppbyggnad av nya värdekedjor kring metallutvinningen är det viktigt att beakta det cirkulära flödet av metallerna så att de metaller som utvinns också återvinns. Primära råvaror ska så långt det är möjligt ersättas med resurser som används effektivt i cirkulära flöden.

Sverige kommer att verka för att ta gemensamma initiativ i EU, OECD och Arktiska rådet för att på global nivå bidra till en hållbar utvinning av malm och mineral. Vidare kommer märkningssystem för hållbart producerade metaller och mineral att främjas och samordningen vad gäller bistånd för hållbar råvaruutvinning stärkas. Nordiska Ministerrådets vision om Norden som världens mest hållbara och integrerade region 2030 innebär bland annat att Norden ska vara en ledare för en hållbar mineralproduktion. De nordiska länderna ska bland annat gemen-

samt undersöka möjligheterna för spårbarhet och märkning av metaller för införandet av ett certifieringssystem. Affärsmodeller för produkter med hållbart producerade metaller ska undersökas.

Hållbart fiske

Den delen av centrala Norra ishavet som utgör fritt hav har till helt nyligen täckts av is året runt, vilket har omöjliggjort fiske, men istäcket i området har minskat under de senaste åren. Arktisregionen omfattar även delar av Nordostatlanten där fisket bland annat regleras genom Nordostatlantiska fiskerikommissionen (NEAFC). I Nordostatlanten bedriver svenska fartyg fiske på internationellt vatten i Norska havet och Sverige har också fiskerättigheter inom ramen för EU:s fiskepartnerskapsavtal med Grönland.

Klimatförändringar kan leda till att utbredningen för vissa viktiga kommersiella fiskarter i Nordostatlanten förskjuts norr ut mot Arktis. En förändrad beståndsutbredning och ändrade fiskemönster innebär nya utmaningar för fiskeriförvaltningen, då frågor om resursallokering kan leda till fiskekonflikter. Sverige är genom EU part i avtalet om att förebygga oreglerat fiske på det fria havet i centrala Norra ishavet.

Sverige följer arbetet i de regionala fiskeriförvaltningsorganisationer där vi har fiskeintressen, såsom till exempel NEAFC, och kommer fortsatt att verka för avtal om fördelning av fiskemöjligheter som inkluderar samtliga kuststater och andra stater med direkta fiskeintressen, då detta är bästa sättet att uppnå en långsiktigt hållbar förvaltning av bestånden. Sverige bör även fortsatt följa arbetet i Internationella havsforskningsrådet (ICES) som är av relevans för Arktis.

Hållbara transporter och infrastruktur

Hållbara transporter och kommunikation är avgörande för ekonomisk tillväxt och utveckling. De långa avstånden i den arktiska regionen ställer höga krav på ett väl fungerande transportsystem för såväl personer som varor. Det gäller även i Sveriges arktiska region. Den ökande efterfrågan på transporter kan komma att höja kraven på infrastrukturen och hållbara transportlösningar i Barentsregionen, bland annat i form av en utvecklad och effektiv järnväg. Regeringen ser positivt på EU-kommissionens förslag att det transeuropeiska transportnätverkets stomnätsskorridor, ScanMed, förlängs genom Sverige till Narvik och Uleåborg. Sveriges arktiska region har även ett stort beroende av väl fungerande flygförbindelser.

Sjötransporter

Sjöfartsleder i Arktis blir farbara under en längre del av året, även om det kommer att ta tid innan förhållandena kommer att tillåta löpande kommersiell sjöfart i större skala. Arktis stora land och havsområden utgör samtidigt en sårbar del av världens natur- och klimatsystem. För Sverige är varsamhet om den marina miljön, till havs och i kustområden, av avgörande betydelse. Sverige kommer att verka för en gemensam havs- och luftövervakning i regionen, som bidrar till en säker och miljövänlig sjöfart.

I april 2018 antog IMO en initial strategi för att minska utsläppen av växthusgaser från den internationella sjöfarten. Sverige kommer att aktivt delta och driva på det pågående arbetet inom IMO med att ta fram regler samt tekniska och operativa åtgärder för att minska sjöfartens klimatpåverkan.

Hållbar turism

Turismsektorn har under lång tid vuxit globalt. Arktisregionen har en stark attraktionskraft och lockar med naturupplevelser, kulturliv och äventyr kring djurliv, jakt och fiske. Midnattssol och norrsken är naturfenomen med dragningskraft. Även tystnad och orörda vidder är exotiskt för stora delar av världens befolkning.

En ökad inhemsk och internationell turism skapar förbättrade förutsättningar för arbetsmarknaden i Arktis. För den lokala befolkningen, inklusive urfolk, skapas nya möjligheter till arbetstillfällen som komplement till traditionell verksamhet. Sverige kommer att verka för samarbete med andra länder i regionen och mellan olika aktörer i syfte att utveckla hållbara och attraktiva turistdestinationer som utgår ifrån Arktis känsliga miljö och urfolkens behov och situation.

2.5.2 Svenska näringslivsintressen i Arktis

Sverige kommer att profilera och positionera sig som ett attraktivt, innovativt och konkurrenskraftigt arktiskt land och tillvarata Sveriges arktiska kompetens och resurser för tillväxt, sysselsättning, ökat välstånd och hållbar utveckling med minskad miljö- och klimatpåverkan.

- Regeringen kommer att verka för att svenska kompetenser och erfarenheter av verksamhet i arktisk miljö tas tillvara för svenska näringslivsintressen.
- Sverige avser att arbeta proaktivt för att attrahera internationella investeringar till den arktiska regionen för att på så vis bidra till ökad och hållbar tillväxt.
- Sverige kommer genom samverkan mellan näringsliv, akademi och den

offentliga sektorn att stärka innovationsförmågan och de regionala styrkorna i Sveriges arktiska region.

Svenska företag bedriver en omfattande verksamhet i Arktis, företrädesvis i den egna arktiska regionen. Sverige har kompetens och lång erfarenhet av ekonomiska aktiviteter i arktisk miljö som bör tillvaratas för svenska kommersiella intressen. Genom en stärkt arktisk profil kommer Sverige att dra nytta av det ökade omvärldsintresset för Arktis och attrahera investeringar, kompetens, talanger och besökare.

Sveriges resurser och kompetenser i kombination med förmåga till förnyelse och internationellt utbyte ger svenska företag, framförallt i Norrbotten och Västerbotten, unika konkurrensfördelar. Sveriges arktiska kompetens kan beskrivas som förmågan att skapa förutsättningar för hållbar tillväxt, innovation och utveckling i områden med kallt klimat, långa avstånd, gles befolkning och känslig miljö.

Sverige bedriver inom flera sektorer ett världsledande hållbarhetsarbete vilket är avgörande för näringslivets exportförmåga och internationella attraktionskraft, inte minst bland företagen i Sveriges arktiska region.

Ett hållbart näringslivsfrämjande i Arktis med avstamp i Norrbotten och Västerbottens betydande resurser och kompetenser ska vägledas av plattformen för internationellt hållbart företagande och även bidra till att genomföra regeringens export- och investeringsstrategi. Det regionala exportfrämjandet spelar en viktig roll genom att stötta små och medelstora företag i denna utveckling. På detta sätt bidrar näringslivet även till att genomföra

Förberedelser inför uppskjutning vid rymdbasen Esrange i norra Sverige.

Foto: Hans-Olof Utsi/imagebank.sweden.se

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

Sveriges traditionella styrka och grundläggande näringslivsstruktur består av naturbaserade näringar och tung basindustri med utvinning och förädlingsprocesser i världsklass. Sverige står även rustat för att skapa hållbar utveckling inom både traditionella näringar och nya branscher. Här står Sverige starkt med flera välutvecklade och konkurrenskraftiga styrkeområden i Norrbotten och Västerbotten. Det handlar bland annat om arktisk testverksamhet, rymden, digitala tjänster, hälsa och sjukvård och besöksnäring.

Forskning, innovation och testverksamhet

Sverige är ett ledande innovationsland. Nära samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor är den främsta framgångsfaktorn för ekonomisk, social och miljömässigt hållbar utveckling. I Norrbotten och Västerbotten bedrivs forskning på flera olika lärosäten och forskningsinstitut inom arktiska spetsområden, ofta med nära koppling till företagens behov och affärsmöjligheter.

Kunskap omvandlas till nya produkter och tjänster vid ett flertal världsledande innovationskluster runt om i Sveriges arktiska region, men också av mindre aktörer och småföretag inom olika under-

leverantörsled. Ett exempel är innovativa miljötekniska lösningar till svensk basindustri som med rätt stöd kan exporteras på en global marknad.

Arktiska förhållanden såsom kallt klimat och glesbefolkade områden möjliggör effektiva test- och demonstrationsmiljöer för utvecklingen av flyg-, fordons- och komponentindustrin, samt en internationellt framstående rymdverksamhet vid rymdbasen Esrange utanför Kiruna. Rymden är en teknikdrivande framtidsbransch som via utveckling av nya tjänster bidrar till att lösa svåra samhällsutmaningar, inte minst datainsamling för att hantera klimatförändringar.

Luleå tekniska universitet och Umeå universitet samverkar nära med näringslivet för att förädla arktiska styrkor, exempelvis genom att tillsammans utveckla forskning om is- och kallklimatteknik, samt förstärka och bredda rymdverksamheten. Det gynnsamma kalla klimatet i kombination med en hållbar och tillförlitlig elförsörjning har varit viktiga faktorer även för att attrahera strategiska och stora utländska direktinvesteringar.

Hållbar utvinning och förädling av svenska råvaror i den arktiska regionen

Världens behov av innovationskritiska mineral och metaller ökar i takt med att elektrifieringen och digitaliseringen av samhällen, industrier och transportsystem påskyndas för att minska de globala koldioxidutsläppen. I Sveriges arktiska region finns stor potential för utvinning av ett flertal metaller och mineral för nya miljö- och teknikinnovationer. Det nordiska arbetet med certifieringssystem för metaller är en central del i att öka Sveriges och Nordens konkurrensfördelar för en hållbar batteriproduktion och grön elektrifiering.

HYBRIT är ett projekt för att ta fram världens första fossilfria malmbaserade ståltillverkning/HYBRIT pilot plant start-up.

Foto: Viveka Österman

Gruvnäringen är en viktig del av den svenska ekonomin. Sverige har som världsledande gruvnation lång erfarenhet, kunskaper och modern teknik att både tillvarata sina egna råvaror, såväl primära som sekundära, för hållbar mineralutvinning på ett så effektivt sätt som möjligt, men också goda möjligheter för svenska företag att exportera sin kompetens om smart bergsbruk till andra länder och därmed bidra ytterligare till den globala klimatomställningen.

Sverige är Europas i särklass främsta järnmalmsproducent och därtill en av Europas främsta producenter av övriga bas- och ädelmetaller. Det svenska gruvklustret är starkt och ledande vad gäller innovation och utveckling längs hela förädlingskedjan. Svensk gruvnäring har inom ramen för initiativet Fossilfritt Sverige tagit fram en ambitiös agenda för en fullständigt fossilfri gruvdrift senast år 2045.

Stålproduktion står för en väsentlig del av världens koldioxidutsläpp, vilket gör satsningar på fossilfri stålproduktion och omställning av hela värdekedjan högintrassant då efterfrågan på stål förväntas bli större när jordens befolkning växer och urbaniseringen ökar. Ett av de främsta exemplen är det initiativ som LKAB, SSAB och Vattenfall tillsammans tagit till en ny demonstrationsanläggning i Luleå för utveckling av teknik för fossilfri stålproduktion. Målet är att ha en fossilfri industriprocess på plats 2035.

Innovativ förädling av skogliga råvaror ger svenska företag möjligheter till export av konkurrenskraftiga träprodukter medan rest- och sidoströmmar används för klimatsmarta alternativ för att minska användningen av fossila råvaror, såsom drivmedel, plast och kemikalier. Framväxten av en cirkulär och biobaserad ekonomi i det svenska Arktis skapar hållbar utveckling, nya företag och fler arbetstillfällen. Ett effektivt, aktivt och hållbart skogsbruk spelar dessutom en avgörande roll för Sverige och Europa att nå klimat och energimål då skog med god tillväxt binder stora mängder koldioxid.

Förnybar energiproduktion

Stabil tillgång till förnybar energiproduktion och kyla gör Sverige attraktivt för att bedriva alltmer krävande energiintensiv industri såsom datalagring och batteritillverkning med låg klimatpåverkan. Vatten-, vind- och solenergi ger företag i Sverige konkurrensfördelar att kunna

producera produkter med betydligt lägre koldioxidavtryck än globala konkurrenter med en mer fossilbaserad energimix. Facebooks dataserverhallar i Luleå och Northvolts batterifabrik i Skellefteå är två exempel på större etableringar av internationella företag som i tuff konkurrens valt Sverige, bl.a. just på grund av fördelaktiga arktiska förutsättningar.

Hållbar turism och besöksnäring

Sveriges storslagna arktiska landskap med växlande årstider, urbana miljöer, öppna och moderna samhällen som präglas av en miljömedveten livsstil gör Sverige till ett attraktivt besöksmål. Genom att stärka det gemensamma arktiska platsvarumärket ytterligare kan svenska företag fortsätta att utveckla konkurrenskraftiga erbjudanden om upplevelser i världsklass.

Kvalitet, säkerhet och trovärdighet är ledord för en hållbar utveckling inom samiska näringar. Majoriteten av samerna är idag sysselsatta inom yrken som inte är traditionellt samiska, och allt fler samer har under åren startat företag inom turism med samisk kultur som kännetecken.

Sveriges kulturella mångfald är en stor tillgång och tillväxtpotentialen i både traditionella och nya näringar inom exempelvis besöksnäring, kultur och gastronomi är stor. Genom ett mer konkret gränsöverskridande samarbete med Norge och Finland, men också i en bredare arktisk kontext stärks Sveriges arktiska profil.

Traditionell samisk dräkt.

Foto: Peter Grant/imagebank.sweden.se

2.6 Tryggande av goda levnadsvillkor

Sverige vill att befolkningen i Arktis ska åtnjuta goda levnadsvillkor och hållbar ekonomisk och social utveckling, med respekt för urfolkens rättigheter.

- Regeringen kommer att bidra med smarta lösningar och utveckling av robust infrastruktur, inklusive digital infrastruktur, för att skapa attraktiva samhällen i den arktiska regionen.
- Sverige kommer att verka för ökade möjligheter för urfolken i Arktis att bevara och utveckla sin identitet, kultur och traditionella näringar.
- Sverige avser att verka för en levande samisk kultur byggd på en långsiktigt hållbar rennäring samt andra samiska näringar.
- Sverige kommer att främja bevarandet av det samiska språket och andra arktiska urfolkspråk och dela svenska erfarenheter av revitaliseringsarbetet.
- Regeringen avser att verka för att jämställdhetsperspektivet genomsyrar verksamheten i Arktis-relaterade samarbetsorgan som Arktiska rådet och Barentsrådet.
- Sverige avser att verka för att alla ungdomar i Arktisregionen har goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

I Arktis bor ca fyra miljoner människor, varav cirka tio procent tillhör de olika urfolken. Grundläggande för de boende i den arktiska regionen är att det finns goda möjligheter till försörjning och goda kommunikationer. Arktiska utmaningar såsom långa avstånd, gles befolkning och liten kritiska massa ställer särskilda krav på smarta lösningar och utveckling av robust infrastruktur, inklusive en väl utbyggd digital infrastruktur, för att skapa attraktiva samhällen på platser med särskilda förutsättningar. En utbyggd infrastruktur bidrar till ekonomisk och social sammanlänkning i regionen.

I många delar av den arktiska regionen finns demografiska utmaningar, med en åldrande befolkning och en utflyttning av unga personer, särskilt unga kvinnor, som lämnar regionen för att studera eller arbeta i större städer längre söderut. Det finns därför ett behov av att skapa goda levnadsvillkor för att få människor att stanna, flytta eller återflytta till regionen. Åtgärder för att stärka jämställdheten kan bidra till regional tillväxt och utveckling.

2.6.1 Digital infrastruktur

Tillgång till digital infrastruktur i den arktiska regionen innebär många fördelar för befolkningen och näringslivet. Bredbandsutbyggnad och investeringar i satellit- och telekommunikation lägger grunden för digitalisering och distansöverbryggande teknik som i sin tur öppnar för nya affärs- möjligheter. Med en växande turism i Arktis ger mobil och fast uppkoppling räddningstjänsten bättre möjligheter att genomföra insatser. Den digitala infrastrukturen är en viktig förutsättning för att kunna tillhandahålla viktiga samhällstjänster såsom utbildning, hälsa och sjukvård i den arktiska regionen.

Regeringens bredbandsstrategi innehåller mål om tillgång till snabbt bredband och

tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet för alla hushåll och företag i hela Sverige. Det har sedan flera år tillbaka pågått en omfattande bredbandsutbyggnad, inklusive i Sveriges arktiska region. I områden där de kommersiella aktörerna inte anser det vara lönsamt att bygga ut bredband tillhandahåller regeringen stöd till utbyggnad.

Människor som bor i glesbygdsområden, inklusive i Sveriges arktiska region, kan behöva ta sig långa sträckor för att få vård vilket kan vara särskilt omständligt för äldre personer med stora behov. Med digitaliseringens hjälp finns möjligheter till innovativa lösningar när tillgång till vård och omsorg inte alltid är geografiskt nära. Genom att förbättra tillgång i glesbygdsområden till god vård och omsorg skapas förutsättningar för utveckling och tillväxt. Coronapandemin under 2020 har visat på det stora behovet av och en ökad efterfrågan på digitala vårdmöten i dessa områden.

2.6.2 Jämställdhet

De snabba klimatförändringarna och dess konsekvenser för levnadsvillkoren i Arktis påverkar både kvinnor och män som lever i regionen, men ibland på olika sätt. För att säkerställa de lokala samhällenas tillväxt, motståndskraft mot negativa miljöförändringar och hållbara utveckling är det angeläget att kvinnor och män ges lika möjligheter att delta i samhällslivet, politiska beslutsprocesser och ekonomisk verksamhet på lika villkor. Jämställdhet mellan kvinnor och män är en grundpelare i att genomföra Agenda 2030. Alla kvinnors och flickors, mäns och pojkars fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är ett rättsligt bindande åtagande för samtliga arktiska stater. I linje med regeringens jämställdhetspolitiska mål och den feministiska utrikespolitiken avser regeringen att verka för

Kiruna – norra Sverige.

Foto: Hans-Olof Utski, Image Bank

att jämställdhetsperspektivet genomsyrar verksamheten i Arktis-relaterade samarbetsorgan som Arktiska rådet och Barentsrådet.

Inom Arktiska rådets arbetsgrupp för hållbar utveckling pågår sedan 2013 ett jämställdhetsprojekt, som delvis finansieras av Nordiska ministerrådet. Projektet syftar till att bedriva studier och främja dialogen om jämställdhet i Arktis samt att bygga nätverk mellan experter och intressenter i regionen, inklusive från Sverige. I projektets tredje fas bidrar Sverige med finansiering och expertis för att publicera en övergripande rapport om jämställdhet i Arktis 2021.

Sametinget har fått regeringens uppdrag att kartlägga och analysera det samiska

samhället ur ett jämställdhetsperspektiv. Syftet är att kunna se hur jämställdheten inom det samiska samhället kan främjas. Sametinget antog 2016 ett jämställdhetsprogram med syftet att på ett systematiskt sätt kunna jobba för ökad jämställdhet i det samiska samhället. Inom ramen för jämställdhetsinsatserna har Sametinget även ett erfarenhetsutbyte med Finland, Norge och Ryssland om jämställdhet, mäns våld mot kvinnor, sexuella trakasserier och missbruk.

2.6.3 Ungdomar

För att säkerställa en positiv och hållbar utveckling i regionen måste ungdomar prioriteras i samarbetet. Ungdomspolitiskt samarbete och mellanfolkliga kontakter är viktigt för att unga kvinnor och unga män ska uppmuntras att stanna kvar i

regionen och skapar mervärde för hela befolkningen. Ungdomar påverkas av beslut som fattas såväl lokalt och regionalt som nationellt och internationellt inom alla samhällsområden. Sverige kommer därför att verka för att alla beslut och insatser som berör ungdomar i Arktis har ett ungdomsperspektiv i såväl planering och genomförande som uppföljning.

Sverige avser att verka för att alla ungdomar i Arktisregionen har goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Det innebär att på alla nivåer skapa goda levnadsvillkor för individen med utgångspunkt i ungdomars rätt att komma i åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Individen ska ha tillgång till utbildning, arbete, bostad, hälsa, trygghet, kultur och fritid, sitt språk, möjlighet till delaktighet och inflytande samt ett liv fritt från diskriminering. Det är därför angeläget med ett sektorsövergripande perspektiv på ungdomars levnadsvillkor i Arktis.

2.6.4 Urfolkens kultur och rennärigen

Urfolk och andra grupper i den arktiska regionen som har en traditionell livsstil eller livnär sig på biologiska naturresurser, såsom rennärigen, jakt, fiske och hantverk, är särskilt beroende av en hög biologisk mångfald och intakta ekosystemfunktioner. Klimatförändringarna gör att många traditionella seder och bruk blir svårare att vidmakthålla. Sverige avser bidra till att stärka kunskapsprocesser om den traditionella livsstilen och nödvändiga anpassningar till klimatförändringar. För att urfolken ska kunna möta de framtida utmaningarna krävs ett aktivt deltagande i de beslut som berör dem, exempelvis inom Arktiska rådets verksamhet, där flera urfolk är representerade som permanenta deltagare. Politiska lösningar bör grundas på en sammanhållen analys av

Studenter vid Umeå-universitet njuter av en dag i solen längs Umeälven.

Foto: Jonatan Stålhös/imagebank.sweden.se

kunskapsluckor och ett tvärvetenskapligt angreppssätt, så att traditionell kunskap synliggörs och tillvaratas.

Samerna har en särskild ställning som urfolk i Sverige. Det är fastslaget i grundlagen att det samiska folkets möjlighet behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Den samiska befolkningen ska ha möjlighet att fortsatt bedriva och utveckla rennärigen och andra samiska näringar för att kunna fortsätta leva, bo och försörja sig i det arktiska området.

Det samiska folket har genom historien och än i dag blivit utsatta för övergrepp, kränkningar och rasism. Dessa oförrätter påverkar fortfarande relationen mellan olika samiska grupper och mellan samer och den svenska staten. Regeringen verkar för upprättelse och försoning med det samiska folket.

Utöver att vara en viktig kulturbärare är rennärigen en näringsverksamhet som i Sverige är exklusivt förbehållen det

samiska folket. Rennäringen utgör för många renskötande samer en viktig del i en ”blandeekonomi” med rennäring, jakt och fiske som bas liksom vissa andra binnärningar. Dagens rennäring möter som alla näringar utmaningar som måste hanteras för att överleva och ge ett ekonomiskt överskott. En välfungerande och långsiktigt hållbar renskötsel förutsätter ändamålsenliga kalvningsland, fungerande flyttleder med rastbeten samt centrala sammanhängande säsongbetesområden för varje årstid.

Foto: Asaf Kliger/imagebank.sweden.se
www.nutti.se.

Förutom renskötsel utgör samisk besöksnäring, samiskt hantverk, doudji (samisk slöjd och konsthantverk) och småskaligt slakteri- och förädlingsverksamhet viktiga samiska näringar. Sametingets arbete utgår från det rennäringsspolitiska handlings och livsmiljöprogrammet Eallinbi-ras. Sametinget driver inom programmet flera åtgärder för företagsutveckling med fokus på hållbarhet och långsiktigt hållbart nyttjande.

En av Sametingets lagstadgade uppgifter är att leda det samiska språkarbetet.

Bland annat finns Samiskt språkcentrum med ansvar för utåtriktade aktiviteter och språkrevitalisering. Samiska språkens status i samhället och deras lagliga skydd har stor betydelse för intresset att använda och lära sig samiska. Sametinget har i uppdrag att ta fram ett förslag till långsiktigt handlingsprogram för att bevara de samiska språken.

Sámi Giellagáldu är ett kunskaps- och expertorgan som arbetar med språkvårds- och utvecklingsarbete över nationsgränserna i syfte att utveckla det nordiska språksamarbetet och stärka det samiska språkets ställning i Norge, Finland och Sverige. Från och med 2020 kommer Giellagáldu, som tidigare arbetat i projektform, att få fasta former genom ett eget organ med Sametinget i Norge som värdmyndighet och gemensam nordisk statlig finansiering.

Hundslädetur med Jokkmokkguiderna.

Foto: Anna Öhlund/imagebank.sweden.se

3.

Bakgrund om sam-
arbetsorganisationer
med koppling till den
arktiska regionen

Arktiska rådet

Arktiska rådet bildades 1996 i Ottawa på basis av ett arktiskt miljöministersamarbete, den så kallade Rovaniemi-processen, som inleddes 1991. Rådet är ett mellanstatligt forum där berörda staters och invånares gemensamma utmaningar i regionen behandlas. Verksamheten handlar huvudsakligen om att skydda den arktiska miljön och att främja hållbar utveckling i syfte att förbättra de arktiska invånarnas ekonomiska, sociala och kulturella välbefinnande.

I Arktiska rådet ingår de åtta arktiska staterna Danmark (med Grönland och Färöarna som ständiga bisittare), Finland, Island, Kanada, Norge, Ryssland, Sverige och USA.

Sex internationella organisationer som representerar urfolk i Arktis deltar som permanenta deltagare; *Aleut International Association* (öarna i Berings hav mellan USA och Ryssland), *Arctic Athabaskan Council* (Kanada och USA), *Gwich'in Council International* (Kanada och USA), *Inuit Circumpolar Conference* (Grönland, Kanada, USA och Ryssland), Samerådet (Norge, Sverige, Finland och Ryssland), *Russian Association of Indigenous Peoples of the North* (samlar ett femtiotal urfolk i Ryssland).

Ordförandeskapet roterar mellan de åtta arktiska staterna vartannat år. Mellan utrikesministermötena, som avslutar ordförandeskapet, leds arbetet av en ämbetsmannakommitté bestående av represen-

tanter för de åtta arktiska staterna och de sex urfolken (*Senior Arctic Officials* och *Permanent Participants*). Arktiska rådets permanenta sekretariat finns i Tromsø i Norge.

Verksamheten bedrivs i sex arbetsgrupper som bemannas på expertnivå av departement, myndigheter och forskare. Arbetsgrupperna är ACAP (*Arctic Council Action Plan*), AMAP (*Arctic Monitoring and Assessment Programme*), CAFF (*Conservation of Arctic Flora and Fauna*), EPPR (*Emergency, Prevention, Preparedness and Response*), PAME (*Protection of the Arctic Marine Environment*) samt SDWG (*Sustainable Development Working Group*). Samtliga arbetsgrupper rapporterar till ämbetsmannakommittén och av tradition även till utrikesministermötet för att få sina mandat för kommande tvåårsperiod godkända.

Arktiska rådet har 38 observatörer varav 13 är stater: Frankrike, Indien, Italien, Japan, Kina, Nederländerna, Polen, Singapore, Spanien, Storbritannien, Schweiz, Sydkorea och Tyskland.

13 observatörer är internationella och interparlamentariska organisationer: Internationella havsforskningsrådet (ICES), Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen (IFRC), Internationella sjöfartsorganisationen (IMO), Internationella naturvårdsunionen (IUCN), Nordiska ministerrådet, Nordiska miljöfinan-

sieringsbolaget (NEFCO), *North Atlantic Marine Mammal Commission* (NAMMCO), Ospar-kommissionen, Permanenta arktiska parlamentarikerkommittén (SCPAR), FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s miljöprogram (UNEP), Meteorologiska världsorganisationen (WMO), *West Nordic Council* (WNC).

12 observatörer är icke-statliga organisationer: *Advisory Committee on Protection of the Sea* (ACOPS), *Arctic Institute of North America* (AINA), *Association of World Reindeer Herders* (AWRH), *Circumpolar Conservation Union* (CCU), *International Arctic Science Committee* (IASC), *International Arctic Social Sciences Association* (IASSA), *International Union for Circumpolar Health* (IUCH), *International Work Group for Indigenous Affairs* (IWGIA), *Northern Forum* (NF), Oceana, *University of the Arctic* (UArctic), Världsnaturfonden (WWF).

Barentsrådet

Barentssamarbetet genomförs på nationell nivå i Barentsrådet (*Barents Euro-Arctic Council*, BEAC) och på regional nivå i Barents regionråd (*Barents Regional Council*, BRC). Barentsrådet och Barents regionråd har ett litet gemensamt internationellt sekretariat i Kirkenes i Norge.

Medlemmar i Barentsrådet är Danmark, Finland, Island, Norge, Ryssland, Sverige och Europeiska unionen. Ordförandeskapet roterar vartannat år mellan Finland, Norge, Ryssland och Sverige. Det är respektive lands utrikesminister som är ordförande. Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Nederländerna, Polen, Storbritannien, Tyskland och USA är observatörer.

Medlemmar i Barents regionråd är tretton län i norra Finland, Norge, Sverige och nordvästra Ryssland, vilka representeras

av sina landshövdingar/guvernörer. Ordförandeskapet roterar mellan dessa län vartannat år liksom ordförandeskapet på nationell nivå. För Sveriges del är Norrbotten och Västerbotten medlemmar i Barents regionråd.

Det praktiska arbetet är organiserat i sexton arbetsgrupper på nationell, regional och blandad nationell/regional nivå inom områden såsom ekonomiskt samarbete, miljö, transporter och logistik, hälsa och sociala frågor, ungdomsarbete, kultur, forskning och utbildning, räddningstjänstsamarbete och turism.

De tre urfolk (samer, nentser och vepser) som lever i området finns representerade i en egen arbetsgrupp som rapporterar och har en rådgivande funktion direkt till såväl Barentsrådet som Barents regionråd och till arbetsgrupperna.

Samerådet

Samerådet inrättades 1956 och är en samsamverksorganisation för samiska organisationer som är verksamma i Norge, Sverige, Ryssland och Finland. Samerådet är samernas gemensamma ideella, kulturpolitiska och politiska institution och är en av världens äldsta urfolksorganisationer.

Samerådets huvudmål är att främja samiska rättigheter och intressen som rör samerna i de fyra länderna som bebos av samer. Samerådet deltar i internationella processer om frågor som rör urfolk, mänskliga rättigheter, Arktis och miljö.

Samerådet har totalt nio medlemsorganisationer: tre i Norge, tre i Sverige, två i Ryssland och en i Finland. Medlemsorganisationernas representanter är medlemmar i rådet som nomineras av Samekonferensen efter de förslag som lagts av

organisationernas delegationer. Arbete leddes av ett fast sekretariat och ministrars ansvariga för samiska frågor och samsamfundets presidenter sammanträdde regelbundet.

Sveriges ordförandeskap i de regionala organisationerna

Sedan den tidigare strategin för den arktiska regionen antogs 2011 har Sverige axlat ordförandeskapet i både Arktiska rådet och Barentsrådet. I denna egenskap har Sverige bidragit till att driva arbetet framåt inom för organisationerna prioriterade områden och stärka samarbetet inom respektive regionala organisation.

Ordförandeskap i Arktiska rådet 2011–2013

Sverige var ordförande i Arktiska rådet för första gången från maj 2011 till maj 2013, i enlighet med rådets rotationsprincip för ordförandeskapet. Regeringens övergripande ambition med ordförandeskapet var att stärka Arktiska rådet som det främsta multilaterala forumet för frågor som rör Arktisregionen.

Det svenska ordförandeskapsprogrammet prioriterade klimat- och miljöfrågor, bland annat genom att verka för väsentligt minskade globala utsläpp av växthusgaser med fokus på kortlivade klimatpåverkande ämnen. Sverige bidrog under ordförandeskapet till att stärka processerna på dessa områden inom Arktiska rådet.

Ett annat av regeringens prioriterade områden var att arbeta för en starkare institutionell inramning för Arktiska rådet. Ett permanent sekretariat med en egen budget bildades i Tromsø. Regeringen verkade även för att åstadkomma en tyd-

ligare koppling mellan forskningsarbetet i Arktiska rådets arbetsgrupper och rådets policyarbete. Vidare gjordes insatser för att effektivisera såväl den interna som den externa kommunikationen i Arktiska rådet.

Vid utrikesministermötet i Kiruna i maj 2013 undertecknades ett avtal om arktiskt samarbete om oljebekämpning. Rådets åtta medlemsstater och sex urfolksorganisationer antog en långsiktig vision för den arktiska regionen. Rådet beslöt också att bevilja sex länder observatörsstatus: Indien, Italien, Japan, Kina, Singapore och Sydkorea.

Ordförandeskap i Barentsrådet 2017–2019

Sverige var ordförande i Barentsrådet från oktober 2017 till oktober 2019. Det svenska ordförandeskapsprogrammet tog sin utgångspunkt i de två globala ramverken, Parisavtalet och Agenda 2030. I fokus stod fyra prioriterade områden: hållbar utveckling utifrån det miljömässiga, ekonomiska och sociala perspektivet samt ett starkare och mer synligt Barentssamarbete. Att främja jämställdhet och att stärka respekten för mänskliga rättigheter samt att stärka de gränsöverskridande mellanfolkliga kontakterna framför allt mellan ungdomar genomsyrrade hela ordförandeskapet.

Ungdomar var bland de högst prioriterade frågorna under ordförandeskapet. I samband med Barentsrådet 25-årsjubileum hölls våren 2018 en ungdomskonferens i Luleå. Ordförandeskapet tog också initiativ till nya skolsamarbeten med nordvästra Ryssland samt finansierade en reportagebok om hur det är att vara ung i Barentsregionen.

Även urfolken hade en viktig roll under ordförandeskapet. I maj 2019 anordnade

urfolksarbetsgruppen en kongress och ett toppmöte i Lycksele, där bland annat regional hållbar utveckling, språk, kultur samt sannings- och försoningsprocessen var viktiga teman.

Barentsländernas transportministrar träffades i Umeå i september 2019 och antog en ministerdeklaration i vilken man välkomnade utkastet till Joint Barents Transport Plan, som reviderats under ordförandeskapet. I slutet av september 2019 arrangerades *Barents Rescue* i Kiruna, med syftet att stärka räddningstjänstssamarbetet i regionen. På miljösidan antogs hösten 2017 en uppdaterad handlingsplan mot klimatförändringar. Barentsländernas miljöministrar träffades i Luleå i februari

2020. Ministrarna godkände avvecklingen av fyra särskilt förorenade områden i Nordvästra Ryssland (s.k. *hot spots*). Samarbete om biologisk mångfald och klimat stod också på agendan liksom ett besök på SSAB Hybrit.

I anslutning till utrikesministermötet i Umeå i oktober 2019 övertog Västerbotten det tvååriga ordförandeskapet i Barents regionråd. Västerbottens ordförandeskapsprogram bygger vidare på det nationella ordförandeskapet och har ett starkt fokus på miljö och klimat, jämställdhet samt barn och ungdomar. Detta bidrar till att säkra långsiktigheten för Sveriges prioriteringar för Barentssamarbetet.

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

Besöksadress: Mäster Samuelsgatan 70

Stockholm